Türk Klasikleri

ESKİ ŞARKI

Reşat Nuri Güntekin

ESKİ ŞARKI

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Piyes 3 Perde Proloğ I

Vak'a güney Anadolu kıyıları açığında 15 senelik sırtı sıra muharebelerle harap olmuş bir küçük adada geçer.

1971 — Birinci Basılış — F. 8

ŞAHISLAR

BABAEFENDİ : Çok fakir ve çok ihtiyar bir Girit muhaciri. Beyaz karışık bir sakal, çıplak vücudunda, belinde iple bağlı ve bez parçaları ile yamalı bir pardesü, bacaklarında dizlerine kadar çıkmış yırtık bir pantolon.

DELİ ZEHRA : Gelini. 40 yaşlarında. Büyük sefâletine rağmen güzelliğini ve güzel rengini muhafaza etmiş taşkın ve coşkun bir kadın .

HACER : Babaefendinin son kızı. O da paçavralar içinde, boğazı çenesinin bir tarafını kapayan bir sargı ile bağlı ve ince bir güzelliği olan ruh hastası bir genç kız, 20 yaşlarında.

MÜŞERREF : 14 yaşında.
AHMETÇİK : 18 yaşında,
} Babaefendinin torunları, yarı çıplak, sokak çocuğu.

KAPTAN : 60 yaşlarında bir Karadenizli. Eski fakat temiz bir üniforma ve gemici kasketi. Bir bacağı tahtadan olduğu için bastonla gezer.

JANDARMA KUMANDANI : Çok fena giyinmiş, ihtiyar ve hasta bir asker.

KAYMAKAM : 40 yaşlarında. Eski bir avcı elbisesi giyinmiş. zeki, güzel ve enerjik çehreli bir adam.

AYŞE : Karısı 25 yaşlarında, saçlarının bir kısmı ağarmış nazlı, İstanbul kızı fakat Anadolulaşmış.

ESKİ ŞARKI

FENERCİ	:	80 lik bir Karadenizli, eski bir gömlek, düşük bir eski pantolon.
BALIKÇI	:	20 yaşlarında, kılıksız bir çocuk.
KÜÇÜK ALİ	:	15 yaşlarında, vapur garsonu.
ŞİMENDİFER MEMURU	:	28 yaşında.
İKİ KÖYLÜ	:	Biri ihtiyar, biri orta yaşlı.
ÜÇ TAYFA	:	
KEMENÇECİ	:	
YUSUF	:	Belediye reisi, çok iri yarı.
ZÜLEYHA	:	Karısı, genç güzel.

BİRİNCİ PERDE

DEKOR

Adanın metruk liman oteli bahçesi.

SAHNE I

(Yusuf, Kaymakam, Babaefendi, Züleyha, Ayşe, Fenerci, Zehra, Hacer, Müşerref, Ahmetçik, Balıkçı, Üç gemici).

BABAEFENDİ, dipdeki merdiven ağzından denize doğru bağırarak, hiddetle sopasını sallayıp el kol işareti yaparak. — Basma orada, basma o taşın üstünde.. basma diyorum be çocuk.. denize gideceksin. Bir şey değil herifin eşyaları da gidecek. *(Daha şiddetli).* Tutsana şu eşşek herifi be. Siz nasıl gemicilersiniz? Siz türkçe anlamaz mısınız... *(Yusuf ile kaymakama dönerek.)* Koca iskeleyi gözleri görmez. Denize düşecekler. *(Yine denize.)* Niçin yapılmıştır o iskele be kuzum? Köpekler üstünde isesinler için mi? *(Ortaya.)* Çıldıracağım. Şunlara iki lakırdı söyliyecek bir müslüman yok mu? *(Kaymakamla Yusufun başlarını çevirmeden işlerine devam ettiklerini*

görerek.) Ama müslüman nerede? *(Denize.)* Bre oğlum önünde baksana şarkı söyliyecek zamandır bu? *(Bir tayfa merdiven ağzında görünüyor, sırtında bir bavul, kollarında çantalar otele doğrulur. Arkasından.)* Merdivende dikkat et. Sola basma, sola basma diyorum. Senin solu sağı nerdedir. Bilmezsin? *(Tekrar merdivene dönerek.)* Yavaş ne acele yapıyorsun? Arkanda kılıçla kovalıyorlar.. *(Merdivende ikinci tayfa görünür. Başında küçük bir geridun, sırtında, kollarında başka eşyalar. Babaefendi üstüne atılarak.)* İndir o masayı başından..

İKİNCİ TAYFA, sendeler, düşecek gibi olur.
— Çekil be herif, hay allah belâmı versin...

BABAEFENDİ. — İyilik et belâ bul. *(Sağa giden tayfanın arkasından.)* Allah masa koysunlar için yaratmışdır o kafayı? Ama başka bir işe de yarayacak o kafa.. *(Çok yüklü bir üçüncü tayfa iki büklüm ve şarkı söyleyerek merdivende görünür. Otele doğrulur. Baba alay ederek, sesini titreterek.)* Aman sırtında ne güzel de yakışdı... semer gibi. Katır vardır soyunda nedir? *(Fenercinin bir elinde büyük bir sepet, bir elinde bir desti, ile merdivenden çıkdığını görerek.)* Fenerci... sen adam sırasına girdin be? Kasığın çıkacak. Sen turşu gibi ihtiyar. *(Üstüne atılarak.)* Bırak onu... bırak diyorum be.

FENERCİ, Karadeniz ağzıyle. — Ha yıkıl önümden bunak.. evelallah onun gibi beş tane..

BABAEFENDİ. — Sen kendini taşı sidikli herif.. ver onu bana. *(Babaefendi zorla sepeti alırken düşer.)* Şişe kırılır. *(Gülüşmeler.)*

FENERCİ. — Aldın mı bunak?

AHMEDÇİK, duvarın üstünde görünür, çıngıraklı kahkahalar kopararak. — Yu... Büyük babam düşdü.

BABAEFENDİ, Ayşe ile Züleyha grubuna. — Hanımlar ne gülüyorsunuz? Yakışır size?.. *(Tayfalara.)* Size ne oluyor katırlar. Gülerler be. *(Gürültüye devam eden Ahmetçiği arıyarak.)* Kimdir o? Nereden geliyor o keretanın sesi? Adamsan karşıma çık nâmert. Hanımlar sizin yanınızda saklanmışdır. O kerata? *(Ahmetçiği duvarda görerek.)* Bre sana emir virmemişim orada çıkmıyacaksın diye? *(Sopasiyle ayaklarına vurmaya çalışarak.)* Kıracağım ayaklarını...

AHMETÇİK, bir koca taş yakalıyarak. — Bırak sopayı... bırak sopayı yersin kayayı kafanın ortasına.

BABAEFENDİ, korkarak. — Sen hiç inmiyeceeksin aşağıda.. Teşrif edersin aşağıda.. Büyük babaya taş gösteriyorsun öyle mi? Biz sana ekmek, sen bize taş.. *(isyanla)* nasıl görmez Allah bu dünyanın halini be *(bu esnada soldaki perona çıkan Zehra dikkat etmeden babaya doğru küvetle su atmışdır)* bre kızlar.. kıracağım kemiklerinizi.. hanginiz attı o suyu üstümde?. *(Zehra, Müşerref, Hacer peronda görünmüşlerdir. Üçü de yalınayak son derece sefil iş kıyafetiyle. Hacer müstesna ötekiler kahkaha ile gülerler.)* Utanmazlar bir de gülüyorlar.

ZEHRA, küstah ve neşeli. — Aman baba senin halin gülünmeyecek şey mi?

BABAEFENDİ. — Sizin meşebükenler köyünde öyle tahta silerler.?

ZEHRA. — Ya sizin Giritde nasıl yaparlar?

BABAEFENDİ. — Pasaklı karı.. bir tahta silmesini öğrenmemiş 20 senede... *(târif ederek)* çuvalı suda bastırırsın, söyle söyle *(kadınlar kayıp olmuş içerde şarkıya başlamışlardır. Kudurarak)* bre cevap da vermezler namuzsuzlar. Üstelik şarkı da söylerler utanmadan. Bre edepsiz deli Zehra.. niçin demişler sana deli Zehra?. hem kuyruk sallar, hem kaçarsın mı?

ZEHRA, tekrar görünüp tehdit ederek. — Baba sen misafirleri gördün de azıttın, sekiz on günde bir *(eliyle dayak işareti yaparak)* sana bir ziyafet çekilmezse olmaz... Ben seni mum etmesini bilirim. Ama zamanı değil.. *(Kadınlar tekrar çıkarak şarkıya devam ederler, tayfalar gider. Baba sâkin, mahzun, korka korka Yusuf, Kaymakam grubuna yaklaşır. Onlar şimdiye kadar başlarını bile çevirmeden işlerine devam etmişlerdir.)*

BABAEFENDİ, alargadan mazlum bir nezaketle — Beyefendilerimiz afedersiniz sizin gibi büyük zatlara haddimiz değil. Ama biraz şey lâzım, taşlar ile kâğıtlar ile oynıyacak zamandır?

KAYMAKAM, başını çevirmeden. — Eyvah sıra bize geliyor.

YUSUF, ürkütmek için sert bir sesle. — Ne oluyor Babaefendi? Sana ne bizden?

BABAEFENDİ. — Estafurullah beyefendimiz, size sözüm yok.. Misafirimsiniz. Ama Kaymakam beyimiz için doğrudur bu? Adamızın, hem kaymakamı hem belediye reisi.. sakalı yok ama büyüğümüz.. O da bakmazsa ne olacak bu milletin hâli.

KAYMAKAM. — Yahu Babaefendi sen adamakıllı moruklaştın be ne var şikâyet edecek ortada? hepsi güle oynıya işlerini görüyorlar.

BABAEFENDİ. — Kaymakam bey.. insaf ediniz.. anarşidir be anarşi.. Girit gibi bir yer olmuşdur burası.. karışan yok, görüşen yok.. kimse de metelik vermez. Biraz nizam koyunuz rica ederum... siz devletsiniz.

KAYMAKAM. — Anarşi senin kafanda babacığım. Deminden beri şunun şurasında sataşmadık insan bırakmadın. Gemicilere çattın, fenerciye çattın, kendi kızlarına çattın.. illallah senin bu şikâyetlerinden. *(Yusufa)* bu kuş uçmaz, kervan geçmez adaya müfettiş uğramaz.. bir kazancımız bu.. fakat Babaefendi benim fuzuli müfettiş...

BABAEFENDİ, makul ve tatlı. — Afedersiniz ama dinliyeceksiniz.. Ben halkım, yani demos bilirsiniz ne demekdir? Demos? Demos kalmış mı bu adada diyeceksiniz. ama bir tane de kalsa ben demosum.. beni dinliyeceksiniz.

YUSUF, hayretle. — Yahu tam demokrat bu Babaefendi.. neler biliyor böyle..

BABAEFENDİ. — Estafurullah.. biz de mürekkep yaladık.. biz de gördük geçirdik, *(yavaş yavaş dönüp kıyafetini göstererek)* her zaman böyle apokarya maskarası idik sanırsınız? Bizim Girit'de bu adadan büyük çiftliklerimiz vardı.. ama ne yapalım allah böyle istedi. Kolonel Vaso diye bir belâ musallat etti basımızda.. herşeyi bırakdık geldik burada, terbiyesizler basımız da vursun içün, Kaymakam beyimiz huzurunda tas atarlar, su atarlar...

KAYMAKAM. — Taşı atanlar, suyu atanlar kendi gelinin, torunların baba.

BABAEFENDİ. — Gelinim olmuş, çocuklarım olmuş taba'yı şâhâneden değildir onlar, hariç çs kanundur onlar. Siz vereceksiniz hepsinin terbiyesini...

KAYMAKAM. — Yâni senin gelininle kızlarını devlet mi terbiye edecek?

BABAEFENDİ. — Ne sandınız idi?. Kolaydır memleketin büyüğü olmak? At nalı gibi mühür taşımak? Emredeceksiniz, dinlemezlerse atacaksınız hapisde, atacaksınız suratlarında iki samar.

YUSUF, kaba bir kahkaha ile. — Ama o nasıl bir kanun olur öyle baba? Demin kendin söyliyordun demos diye. Hatta - Hariç Es Kanun - tâbirini kullandın.

BABAEFENDİ. — Afedersiniz beyefendi.. Hariç es kanun başkadır. Fevkal kanun başkadır. Dayak fevkal kanundur. Niçin demişler. *(Gayet düzgün bir vezinle ve sesini incelterek şarkı söyler gibi)* Nushile yola gelmiyeni etmeli tekdir. Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir. Büyüklerimiz cahillere dayak vermezlerse yürür koskoca memleket? *(Yine aynı ahenkle inşat ederek)* Kenar-ı. Diclede bir kurt kaparsa bir koyunu / Gelir de adli ilâhî sorar Ömerden onu. Kaymakam demek adanın hazreti Ömeri demektir. La tesbih velâ temsil.. Bu güne bugün padişahın vekilidir.

YUSUF, kaba bir kahkaha koparak. — Ne Padişahı Babaefendi. Sayıklıyorsun. *(Kaymakama)* baba demos biliyor ama hâlâ cumhuriyetin farkında değil galiba..

KAYMAKAM. — Tam üstüne bastınız. Babaefendinin hoş bir hikâyesini anlatırlar. Mübadelede Babafendinin Giritteki toprakları için ufak bir ümit beliriyor. Oğlu bu iş için onu giydirip kuşatıp Antalya'ya götürüyor. Tesadüf Atatürk Antalyada misafir. Halk onu görmek için caddeye yığılmış, Babaefendi de kelli felli sakalıyla ön sırada halkla beraber, Babaefendi de alkışa başlıyor, fakat ne diye bilir misiniz? *(dizlerini bükküp ellerini çarparak sesini titreterek taklidini yapar)* Padişahım çok yaşaaa..

YUSUF, kahkahalarla Babanın sırtını sarsıp okşayarak. — Aman Baba.. sen de çok yaşa. Demek kendini padişahlık devrinde sanıyor?

BABAEFENDİ, horozlanarak. — Ne gülüyorsunuz? Vardı Dünyada ondan büyük padişah?

YUSUF. — Al bir cigara yak bakalım Baba, belki çenen kapanır.

BABAEFENDİ, cigarayı yakarak. — Çok çok teşkür ederim *(biraz ötede duvarın dibinde çömelir. O vaziyette kalır.)*

KAYMAKAM. — Babafendi 313 muharebesinden sonra cenup Anadolu kıyılarına dökülen Girit muhacirlerindendir. Kendi kesesinden donattığı yüz kadar fedaisinin başında yıllarca Kolonel Vasoya karşı çete muharebesi yapmış. Girit gidince kalabalık ailesiyle beraber el elde baş başta bu adaya düşüyor. Fakat o zaman gücü kuvveti yerinde çabucak kendini topluyor aşağıdaki limanda harabesini gördüğünüz mermer gazinoyu, onbeş seneden beri ilk müşterisi olduğunuz bu metruk Liman Otelini çoluk çocuğuyla beraber o işletirmiş. Şimdi bu bomboş limanda o zaman vapurlar, yelken gemileri eksik ol-

mazmış. Hatta tepedeki Finikelilerden kalma mermer harabeleri görmeye seyyah bile gelirmiş, fakat 28 de muharebeler başlayınca ada onbeş sene Anadoludan ayrı düşüyor... ahali balık kayıklarıyle can cana baş başa karşı kıyılara kaçışıyorlar kalanlar ancak hastalar, ihtiyarlar ve çok fukaralardır. Babaefendinin kalabalık ailesinden bugün yalnız bu gördükleriniz kalmıştır. Gelini iki torunu ve bir de o boynu bağlı kızcağız ki en küçük kızıdır kılık kıyafetlerini görüyorsunuz. Mânevi tarafları daha acınacak haldedir, hasılı sefalet onları öyle çürütmüştür ki hiç bir şey mukadder akıbetlerini birkaç aydan fazla geciktirmiyecektir yani tam inhilâl.

YUSUF. — Vah biçareler.. *(Biraz evvel kılıksız bir genç balıkçı elinde bir küçük sepetle dipden girerek perona yürümüştür. Müşerref, edepsiz çığlıklarla balıkçıyı göğüsler.)*

MÜŞERREF. — Ne işin var senin burada? bizim canımız çıktı taşları yıkayıncaya kadar. Pis ayağınla bastırmam oralara... Hadi çek arabanı şuradan.

BALIKÇI. — Ne bağırıyorsun be? Amma edepsiz şey ha.

MÜŞERREF. — Edepsiz senin babandır, it, defol bakayım *(balıkçıyı iter).*

BALIKÇI, Müşerrefi iterek. — Ne itiyorsun kız... yemedik ya evinizi.

MÜŞERREF, daha fazla haykırarak. — Sürme balıklı pis ellerini üstüme.

BALIKÇI. — Hadi şirretlik etme. Burada bir şey yapamaz diye eşşekleniyorsun değil mi? Kıstırırım elbette seni bir yerde.

MÜŞERREF. — Sen anan kahpesini kıstırırsın. Kafanı patlatırım.

BALIKÇI, kısa kesmek için. — Hadi hadi çok konuştun al şunları. *(Sepeti uzatır.)*

MÜŞERREF. — Kim balık istedi senden? Kibarlar geldi diye kimbilir kokmuş balıkları kaça sokacak.

BALIKÇI, Züleyhay' göstererek. — Hanımefendiye hediye kız. Para mara isteyen yok.

MÜŞERREF. — Yuttum sanki.. bize olsa kokusunu koklatmazsın. Kayığınızdan iki çürük istavrit aldı diye geçen gün Ahmetciğin bacağını kırıyordun.

ZEHRANIN sesi, hiddetle. — Kız Müşerref nerelere cehennem oldun?

MÜŞERREF. — Hüseyin misafirlere balık getirmiş.

ZEHRANIN sesi. — Mutbağa koyuver pencereyi kapa kedi girmesin.

MÜŞERREF, balıkları alarak. — Hadi şimdi aş bakalım *(Müşerref balıkçıyla konuşurken Ahmetcik sinsi bir tavırla otele girmiştir. Müşerref de girince bir gürültü kopar, gırtlağını yırtarcasına.)* Vay gidi hırsızın piçi.. Şekerlerimi çalarsın ha.. sökerim gırtlağını, yutturmam sana onları. *(Ahmetcik hızla merdivenden sahneye fırlar. İkinci plana doğru kaçarken Müşerref arkasından kartal gibi yetişerek üstüne çullanır yuvarlanırlar. Fakat Ahmetcik çıplak ayağıle Müşerrefin göğsünü tekmeliyerek kurtulur. Müşerref eliyle göğsünü tutarak korkunç bir çığlıkla)* aman göğüslerim, *(tekrar Ahmetciğe sal-*

dırıp bacağından yakalıyarak) seni çingene tohumu seni gebertmezsem bana da Müşerref demesinler. *(İki kardeş alt alta üst üste sağda duvarın arkasına yuvarlanırlar. Korkunç bir boğuşma gürültüsü, Ayşe Züleyha'nın yanından kalkarak kavgayı seyre gitmiştir.)*

AYŞE. — Aman birbirlerini öldürüyorlar *(Babaya)* ne duruyorsun Babaefendi? Herşeye karışırsınız asıl karışılacak şeye bakmazsınız.

BABAEFENDİ, oturduğu yerde hakîmane. — Sallentallahil kelp alel hınzir.. büyükler lakırdı dinlemezken çocuklarla uğraşacağız?.

KAYMAKAM, seslenerek. — Çocuklar, yanınıza geliyorum ha!

AYŞE, tekrar kapıdan görünen Zehraya. — Zehrahanım siz yetişin bari hiç aldırış etmiyorsunuz.

ZEHRA, fütursuz. — Aldırma hanımefendiciğim, günde belki on defa böyle döğüşürler it canlıdır onlar birşeycik olmazlar.

AYŞE, döğüş yerine bakarak. — Aferin balıkçı sen ayır bari şunları.

ZEHRA, gürültü arasında Ayşeye. — Yandım hanımefendi, bilmezsin bunlardan ne yandım.. büyüğü ile uğraş, küçüğü ile uğraş.. hortlayası kocam rahat rahat denizin dibinde yatıyor, piçlerinin belâsını bana çektiriyor.

AYŞE. — Böyle söyleme Zehra hanım, günah, günah..

MÜŞERREFİN sesi, başka bir tonla haykırarak. — Sen defol namussuz, sen bırak diyorum. Rezil kerata, utanmaz. Bırak hergele *(üstübaşı yır-*

tılmış saçları birbirine karışmış duvarın arkasından çıkar aynı zamanda da balıkçı.)

BALIKÇI, kendine tokat vuran Müşerrefin elini tutarak. — Yahu sizi ayırmağa kalktıksa gâvur mu olduk? *(Ahmetçik de görünür ve Balıkçı'ya tekmeler atmağa başlar.)*

AHMETCİK. — Namussuz seni, edepsiz seni.

KAYMAKAM, birdenbire gürleyerek. — E yeter artık.. *(Çocuklara)* utanmaz mısın'z be? İki kardeş çabucak bir oldunuz da çocuğa saldırıyorsunuz şimdi kamçıyı ele alıyorum.

BABAEFENDİ, oturduğu yerden filozofça. — Aah söyle.. Göster kendini bir parça be mübarek. Kaymakam böyle olur.

KAYMAKAM. — Bak koskoca kız olmuşsun utanmıyor musun kulağını kopartırım senin.

MÜŞERREF, şirret bir isyanla. — Nasıl kulağımı koparır mışsınız? Görmüyor musunuz bana yaptığı edepsizliği. Mıncık mıncık göğüslerimi sıkıyor *(Ayşe yüzünü kapar Züleyha başını çevirir.)*

ZEHRA, hem bağırıp hem gülerek Müşerrefe bir tokat atar, Ahmetciğe bir tekme savurur. — Sus edepsiz, aygır kadar karı utanmıyor musun, elâlem içinde? Göğüslerimi mıncıklıyor diye bağırmağa, kadın kısmının başına herşey gelir, böyle edepsizler arasında. *(Balıkçıya)* sen de utanmıyor musun kazık kadar herif parmak kadar çocuğa?

BALIKÇI, şaşkın. — Vallahi yalan teyze.

ZEHRA. — Bana bak.. senin ağızına parmaklarımı takdığım gibi hani o kuruttuğun bağırsağa çeviririm. *(Balıkçı sıvışır. Baba, Ahmetcikle beraber ikinci plana yürür, kaybolurlar.)*

ZEHRA, Müşerrefe. — Utanmadın mı bu yaptığın rezaletten?

MÜŞERREF. — Neye utanacakmışım *(Züleyhayı göstererek)* Hanımefendi ona da bana da birer kâğıt şeker verdi, piç kendininkileri hemen ziftlenmiş benimkileri çalmağa girmiş, yağma mı var?

ZEHRA. — Allah ikinizin de belâsını versin *(Ana kız otele girerler.)*

SAHNE II

YUSUF, KAYMAKAM, ZÜLEYHA, AYŞE

(Züleyha ile Ayşe eski yerlerinde konuşmalarına devam ederler. Yusufla Kaymakam öne doğu yürüyerek konuşmağa başlarlar.)

YUSUF, elindeki mermer parçasını ışığa tutarak. — Fakat bu sizin mermerler harika Kaymakam bey bunlar ne renkler böyle? İnsanın şeker gibi yalıyacağı geliyor. *(Eliyle arkayı göstererek.)* Anadolu'nun bir göz erimi uzağındaki bu adada âdeta hazineler gömülü. Bunca asır nasıl görmemişiz yarabbi?.. *(Düşünerek.)* Ama muharebeden vakit bulduk mu desenize?

KAYMAKAM: — Eh pek görmemiş de sayılmayız. Sizinle köylere çıktığımız zaman bu mermerlerle yapılmış birçok harabelere rastlayacağız, köprüler, çeşmeler, hatta evler..

YUSUF. — Tabiî tarihî eserler?

KAYMAKAM. — Tarihîsi de var asrisî de. *(Acı bir gülüşle.)* Fakat bombardımanlar hepsini bir boya indirmiş.

YUSUF. — Adanın nüfusu kaç?

KAYMAKAM. — Söylemesi ayıp iki bin kadar ancak. Bir çoğu da Babaefendiden hallice olmak üzere..

YUSUF. — Ne ile yaşar bu biçareler?

KAYMAKAM. — Biraz zeytin, bir parça incir ve keçi boynuzu.. Keçi peyniri. Kışa doğru bunları almak için limana bir küçük vapur uğrar, beş on lira bırakır. Onun yarısını da ben vergi diye ellerinden alırım. Hâsılı buranın hali bu, garibi neresi.. bu yokluklar içinde toprakdan kendi kendine ot gibi yeni bir nesil sürüp duruyor.

YUSUF, memnun. — Aman o güzel havadis.

KAYMAKAM. — Güzel ama ne ile yetiştireceğiz?

YUSUF, düşünceli. — O da mesele ya.. fakat memleketin geri kalan kısmı için de dava bu değil mi?

KAYMAKAM. — Olabilir. Ancak benim burada bu iki elden başka vasıtam yok *(gülerek.)* hatta o bile değil, çünkü biri sakat *(sol elini gösterir).*

YUSUF. — Ne çıkar? Elverir ki imanı sağlam olsun insanın.

KAYMAKAM, alay ederek. — Âmin.

YUSUF, onun sakat elini okşayarak. — Neler yapmamış bu el? *(Masadaki haritaları, kâğıtları göstererek)* sade bu köy planları, bu yol ve mermer ocağı haritaları yeter.

KAYMAKAM, bezgin. — İş olsun diye... Vakit öldürmek için.

YUSUF, acı bir istihza ile. — Yok canım, vakit nasıl öldürülür?.. Onu da biliriz biz. Sizin gibi adamı nasıl unuturlar, bu ıssız adada yarabbi?

KAYMAKAM. — Estağfurullah.. Ben kimim ki.

YUSUF. — Kim olacaksınız.. Herhangi büyük bir vilâyete vali olacak adam.

KAYMAKAM. — Bu yarım tahsil ile mi? Hatta ondan da aşağı.. Balkana gittiğim zaman idadinin son sınıfında idim, sonra Çanakkale sonra Sarıkamış sonra Irak, Suriye. Sonra İstiklâl muharebesi.. sonra dört sene Şarkta nahiye müdürlüğü.

YUSUF. — Yahu Balkanla şark müstesna âdeta benim tarihimi anlatıyorsunuz.

KAYMAKAM. — O sizin benim değil, bizim neslimizin tarihidir beyim, *(içini çekerek)* böyle geldik böyle gideceğiz.

YUSUF. — Bu da doğru ya *(bir sükût)* daha iyi bir yere gitmeğe uğraşmadınız mı? Kimseniz yok mu?

KAYMAKAM. — Aman beyim beni burada bıraksınlar başka ihsan istemem, nesi var benim adanın cennet gibi yer.

YUSUF, alay ederek. — Evet, Âdem Babanın cenneti.. Yokluk bakımından.

KAYMAKAM, gülerek. — Öyle demeyin Âdem Baba memur değildi. Böyle yerde kaymakam aylığı nedir bilir misiniz? Kral gibi bir şeyim ben burada.

YUSUF, gülerek Ayşeyi gösterir. — Peki kraliçe ne diyor bu işe?

KAYMAKAM. — Benim dediğimi. Peşimde dört sene Şarkı dolaştıktan sonra başka ne diyebilir?

YUSUF, düşünerek. — Öyle olunca güle güle otur kardeşim. Fakat Allah saklasın aksi de olabilirdi ya... Siz seyir ederdiniz o zaman. Dünya cennetindeki gürültüyü *(bir tereddütten sonra yenilmez bir merakla)* bir şey soracağım müsaadenizle? Hanımefendi ne olsa bir İstanbul kızı, Amerikan kolejine falan da gitmiş. Zaten benimkiyle oradan ahbap çıktılar. Yani günün birinde bir halinden hoşnutsuzluk, İstanbul değilse bile şöyle daha iyi bir hayat arzusu falan gibi bir şeyler uyanmasından korkmaz mısınız?

KAYMAKAM. — Sanırım ki o devreyi atlattık beyim, o kadar söndü ki biçâre, onu şimdi Yıldız sarayına oturtsanız nafile. Akşam oldu mu kuş gibi bizim merkez köyündeki taş kovuğumuzu arar. Kraliçe üç çocuğuna bir parça para biriktirmekten başka bir şey düşünmüyor şimdi *(karısına seslenerek)* Ayşe.. *(cevap yok)* Ayşe.. *(yine öyle)* Ayşe, yahu sağır mı oldun sen?

AYŞE, ayağa kalkarak. — Kuzum Nihat bey bugün bana ilişme. Bak kaç senede bir gün bu.

KAYMAKAM, lâtife ederek. — Ne o? Efendiye kafa mı tutuyoruz?

AYŞE. — İzin ver de bu gün de öyle olsun.

KAYMAKAM. — Vay vay vay.. terakki var maşallah. Sel gider kum kalır.

AYŞE. — Onu sonra düşünürüz, sen şimdi bana dokunma da, bak ben daha konuşmayı yeni yeni öğreniyorum.

KAYMAKAM. — İngilizce mi konuşuyorsunuz hanımefendiyle?

AYŞE. — Ne İngilizcesi? Türkçe. Ben konuşmayı unutmuşum, çoban gibi bir şey olmuşum. Tam on buçuk sene olmuş İstanbuldan çıkalı, bunu bile bugün hesap edebildim.

KAYMAKAM. — Hadi bakalım, hadi bakalım, dedim ya terakki yar. *(Gülerek Yusufa.)* Galiba korktuğunuz oluyor.

YUSUF. — Allah esirgesin deyin.

KAYMAKAM, başıyla şaka ettiğini anlatarak. — Evimiz yukarıki tepenin üstünde kartal yuvası gibi bir yerdir, bu sabah limanda vapurunuzu ilk evvel o görmüş bağıra bağıra bana haber verdi. Aman beni iskeleye götür iki yabancı yüzü göreyim diye âdeta ağlamaklı oldu. İki yabancıdan birinin hanımefendi olduğunu bileydi kimbilir daha da ne kadar haykırıp ağlayacaktı fakir.

YUSUF. — Gerçekten garip bir tesadüf vapurumuzun şaftı kırılacak, bu küçük adanın metruk limanına sığınacağız, yeşillikler içinde bu metruk oteli bulacağız, sonra hepsinden ehemmiyetli olarak sizleri bulacağız. İlk fikrimiz vapuru burada bırakarak başka bir vasıtayla Silifkeye gitmekti, fakat hanım bu güzel köşeyi ve sizin hanımı, ben de sizi *(Taşları eline alarak)* ve bu mermerleri görünce fikir değiştirdik, vapura yeni bir şaft gelinceye kadar burada kalacağız artık, on gün mü olur onbeş mi?

KAYMAKAM. — İnşallah daha çok sürer.

YUSUF. — Sabahleyin de anlattığım gibi zaferden sonra beni Silifkeye belediye reisi yaptılar. Daha o zaman belediye bahçesine bir mermer gazino ile bir zafer abidesi yaptırmayı kafama koymuştum. Fakat malûm ya bizler sizin gibi başına

buyruk değiliz. Vilâyetten partiden tut da seksen tarafı ayrı ayrı kandıracaksın, hâsılı kararı ancak bu baharda alabildik. Şimdi mermerin de en güzelini burada keşfettikden sonra mesele kalmıyor. *(Memnuniyetle gülerek.)* Sizin mermerler başka vilâyetlere öyle reklam olacak ki..

KAYMAKAM. — Ne bahtiyarlık bizim için.. "Taşucu" vapuru sizin kendi malınız değil mi?

YUSUF. — Evet Fransızlardan kalma eski fakat şirin bir vapurcukdur. Bizi bu sefer yolda bırakmasına bakmayın. Gayetle sağlamdır, zaferden sonra Fransızlardan ekmek peynir parasına aldım onu. Hoş şimdi onu da getirmiyor ya.. İstanbul ile Silifke arasında gidip gelir dostlar alışverişte görsün *(gülerek)* tam mânasıyle dilenci vapuru.

KAYMAKAM. — Estağfurullah. *(Bu konuşma sonuna doğru Babaefendi tekrar dipte görünmüştür.)*

BABAEFENDİ, denize bağırarak. — Bire çocuklar niçin sandalı kayalarda yanaşdırırsınız? Kör gözleriniz koca iskeleyi görmüyor mu?

ZEHRA, kapı önünde keçe silkerek. — Zurna yine başladı.

YUSUF. — Yapma Zehra hanım.. adamakıllı ihtiyar biçare.

ZEHRA. — Değil billahi beyefendiciğim. Huyu öyle.. Çakal gibi bir adam, etrafında çatacak insan bulamayınca horozlarla, keçilerle kavga eder? Sabunla kavga olur mu beyefendiciğim? Elini yıkarken sabunu kaçırsa *(taklit yaparak)* Bre sen nasıl sabunsun? Girit sabunu bu haltı eder mi? diye bağırmağa başlar.

BABAEFENDİ. — Bre Türkçe anlamaz mı bunlar vallahi çıldıracağım.

ZEHRA, bağırarak. — Baba sen onu çoktan yaptın ama farkında değilsin.

BABAEFENDİ. — Ne zaman ben aşağıda inmiyeceğim, çıkaramıyacaklar bu eşekler. *(Merdivenden iner.)*

ZEHRA. — İnip de halt edeceksin.

AYŞE — Yapma Zehrahanım günah vallahi.

ZEHRA, göğüsünü vurarak. — Bıktım hanımcığım.. bıkmak nedir bilir misiniz? Yirmi yıl bu. Şeytan diyor ki, o incecik kıllı horoz gırtlağını şöyle yakala *(sallaya sallaya boğına işaretı yaparak)* salla salla.. salla... salla...

YUSUF. — Aman Zehrahanım o kadar sallamaya o gırtlak ne olur?

ZEHRA, çılgın bir kahkaha ile. — Bilmem ama ne olursa iyi olur *(yüzlerine güneş vurmağa başlamış olan Ayşe ile Züleyhaya yürüyerek)* hanımlarım güneş orada gözlerinizin içine işlemeye başladı *(peronun önünü göstererek)* sizi bu tarafa almalıyız *(Yusuf'a)* ne dersiniz, beyefendi?

YUSUF. — Doğrudur öyle yapalım *(kadınların yanına giderler, o zamana kadar salıncaklı sandalyesinden hemen hareket etmeden uzanmış olan Züleyhanın yanında bir bastona dayanarak güçlükle ayağa kalkmağa çalıştığı görülür.)*

YUSUF. — Yok yok sen kımıldama.. Ben seni olduğun gibi taşırım. *(Sandalyayı kucaklamak ister fakat Züleyha mukavemet eder kalkar.)*

ZÜLEYHA, hâkim bir sesle. — Hayır hayır, izin verirseniz artık kendim yürüyeceğim.

YUSUF. — Ne olur canım kuş gibi kadınsın.

ZÜLEYHA. — Vapurda yürümüyor muydum?

YUSUF. — Evet ama yeni yürüyen bebekler gibi parmaklıklara tutunarak... *(Züleyha terasın merdivenini inerken sendeler, Yusuf birdenbire onu kucaklayıp kaldırır)* aman demedim mi ben? *(Züleyhayı o vaziyette birinci plana götürür. Zehra'nın taşıdığı salıncaklı sandalyeye yerleştirir.)*

ZÜLEYHA, şikâyetli bir gülümseme ile. — Yalnız bu ihtimam devam ederse ben sahiden kötürüm olacağım. Doktor yürümeme izin vereli iki hafta oluyor.

YUSUF. — Doğru, fakat burada onun kontrolu altında değiliz. *(Sakat ayağını bir alçak iskemleye yerleştirerek.)* Şu paytağı koyalım tek kımıldanma.

ZÜLEYHA, yine ayaklarının dibinde bir eskabtuya yerleşen Ayşe'ye. — Çaresiz itaat edeceğiz artık ağrı sızı kalmadı fakat ne olsa bir vehim var. *(Karşıdan kendisini seyretmekte olan Müşerrefe)* keşke benim de Müşerref gibi bir erkek kardeşim olsaydı. *(Gülerek)* deminki gibi bir iki döğüşten sonra muhakkak hiç bir şeyim kalmazdı *(Müşerref utanır).*

AYŞE, Zehraya. — Odalar hazır mı Zehrahanım?

ZEHRA. — Gıcır gıcır yıkadık, yalnız tahtalar azıcık ıslak ama pencereleri açtık, yazdır.

AYŞE, davranarak. — Ben de bir kere göreyim.

ZEHRA. — Görün ama, bizim de azıcık ev hanımlığı etmişliğimiz var, şimdiki perişan halimize bakmayın.

AYŞE. — Vallahi onu demek istemedim, ben sizin ne kadın olduğunuzu bilmez miyim?

ZEHRA, bir kahkaha ile. — Tasa etmeyin canım benimkisi şaka, laf olsun diye.. Bu uğursuz adaya geldikten sonra ben insanlıktan çıktım. Nerede hanımlık kadınlık? Erkeğim sağker sağa sola koşuşup duruyordum, çocuklar var el arı düşman gayreti diye. Ama o da başımızdan gidince. *(Oynar gibi iki parmağını şakırdatarak.)* Çekiverin kuyruğunu...

KAYMAKAM. — Zehra Hanımın dev gibi bir kocası vardı, iki sene önce biz geldiğimiz zaman sağdı. Çakır pençe bir adam, Babaefendinin gençliği...

ZEHRA. — Babaefendi onun yanında süprüntü, yoksa bu olanlar olur muydu? *(Züleyha'ya.)* Ben Marmaris'de belli başlı bir ailenin kızıydım o arasıra balık kayığı ile Marmaris'e gelip giderdi. Bağımız bahçemiz, beli kılıçlı bir nişanlımız vardı, hiç birini gözüm görmedi. Gecenin birinde arkamdaki entari ile onun muşambasına sarılarak onun balık kayığına atladım.

AYŞE. — Ne çıkar insan erkeğinden memnun olduktan sonra.

ZEHRA. — Evvelki kış dalgaların bu fenere kadar çıktığı bir havada sandalına bindi balığa gitti, gidiş o gidiş.. *(Birdenbire telaşlanarak elini yüzüne kapayıp gülerek.)* Aman ben ne ayıp ettim hanımefendiciğim, misafir yanında böyle acı şeyler konuşulur mu? Tevekkeli deli Zehra demezler bana. *(Estafurullah sesleri.)* Yok, yok öyledir.. ben adımı bilirim, ara sıra kızıyor gibi yaparım ama aldırmayın cilve. Aklından zoru olmayan benim yaptığımı

yapar mıydı? *(Deniz tarafından bir gürültü, gülüşmeler.)*

AHMETCİK, sevincinden zıplaya zıplaya dipteki merdivenden fırlar. — Büyük babam denize düştü.

KAYMAKAM. — Ne söylüyorsun ulen?

AYŞE, aynı zamanda — Aman bir şey olmasın adama.

ZEHRA. — Nerde o talih bende?

SAHNE III

Evvelkiler, BABAEFENDİ, FENERCİ, KAPTAN, TAYFALAR

(Babaefendi tayfaların kollarında merdivenden çıkar, bitkin bir halde olmasına rağmen arkasına dönüp fenerciye bağırır).

BABAEFENDİ. — Fenerci, fenerci ne gülüyorsun bunak herif... Sen kendi üstüne gülsene.

FENERCİ. — Ha buna da gülünmezse neye gülünür beybaba? Bak şu kılığına.

BABAEFENDİ. — Ne varmış benim kılığımda? Ben gülüyorum sana sen ne zaman iseyorsun pantolonun içinde. Beyni sulanmış herif. Hanımlar ne gülüyorsunuz be ayıp değil mi? Karagöz oynuyor burada? *(Tayfaları işaret ederek.)* Bunların hepsi edepsiz.. Birisi itmişdir beni denizde. *(Kaptan dipdeki geçidin ağzında görünmüştür. Bir bacağı tahta olduğu için bastonuna dayanmaktadır.)*

ZEHRA, Karadeniz ağzıyla gülerek. — Virin o allahın belâsını bana.. Şu haline bak, paçalarından zırıl zırıl su akıyor, bir de başıma bâsur çıkartıp çakşırlağını mı yıkatacaksın bana?

AYŞE. — Hakikaten bir şey bulup giydirseniz.

ZEHRA. — Ne bulayım kardeş? Bu ayağındakinden beş beter bir pantolunu vardı, aksi gibi demin onu da yıkadım. *(Babaya.)* Çıkar o pantolunu ayağından.

BABAEFENDİ. — Çıkarayım da çıplak gezeyim isteyorsun karıların önünde?

ZEHRA. — Senin karılardan ne farkın kalmış a bunak. *(Bağırarak.)* Kız Müşerref getir demin tahta silerken giydiğim gömleği. *(Müşerref bir paçavra ile evden çıkar.)* Yürü şuraya bakayım. *(Zehra ile Müşerref Babayı ite kaka soldaki geçide sokarlar).*

YUSUF, gülerek. — Vallahi komedya bu Babaefendinin hali.

KAYMAKAM. — İhtiyarlık maskaralık. Allaha daima onun için yalvarırım elim ayağım tutarken çoluk çocuk maskarası olmadan.

AYŞE. — Arkasını söyleme.

KAYMAKAM, şakadan kızarak. — Lakırdıya bak, amma istibdat ha.

AYŞE. — İstemiyorum o fena lakırdıyı etmiyeceksin. *(Baba param parça dekolte bir kadın gömleğiyle meydana çıkar, gülüşmeler.)*

BABAEFENDİ, evvelâ horozlanır. — Ne gülüyorsunuz be? Ne gülüyorsunuz be? Sana ne oluyor Fenerci alçağı? *(Gözleriyle Fenerciyi arar göremeyince.)* Yoktur o fenerci alçağı burada? *(Kendi haline baktıktan sonra yavaş yavaş değişerek.)* Ama gülün-

meyecek şeydir bu? Kanto kızları gibi olmuşuz be! *(Sol elini beline koyarak poz alır. Sonra sağ elini kaldırıp parmaklarını şakırdatarak iki ayağını yan yana getirip yavaş yavaş olduğu yerde dönerek bir kasap havası söylemeye başlar. Züleyha müstesna, kahkahalarla el çırparlar bunu görünce. Müşerref ile Ahmetcik de onunla karşı karşıya oynamağa başlar, sonunda Zehra da onlara uyarak bir kere döner ve parmağını şaklatır.)*

ZEHRA. — Al bu da deli Zehradan. *(Birdenbire durur, oynamak için kaldırdığı kolunu bir zaman havada tuttuktan sonra denize doğru uzatarak acı bir haykırışla.)* Ya.. işte böyle mürüvetlim, başını denizden çıkar da hâlimize bak! *(Yine ufak tefek getiren tayfaları görerek Yusuf'a.)* Aman Beyefendiciğim ne lüzum var bunlara? Nerde ise vapurun makinelerini de taşıyacaklar.

YUSUF. — Yok, yok.. hepsi Züleyhaya lâzım şeyler kendim ayırdım.

ZEHRA, coşkun bir hayranlıkla. — Allah.. Allah.. kocaya bakın.

KAPTAN, Yusufa. — Bitirdik işleri.. Çocuklara izin verdim karaya çıktılar, akşam yemeğini kumsalda yiyecekler.. E biraz da çalıp oynayacaklar.

YUSUF. — Çok âlâ kaptan.

KAPTAN. — Fethiyeden aldığımız kuzulardan ikisini de kurban ettik bu gece.

YUSUF. — Bu daha iyi.. kurtlarını döksünler bir parça.. *(Ayşeye.)* Hanfendi siz bizim Kaptanı daha tanımadınız.. Tarihî adamdır. İstiklâl muharebesinde Toroslarda silâh arkadaşlığı ettik onunla... Kumandanım Miralay Ömer Bey *(Züleyhayı işaret*

ederek.) Züleyha'nın babası, o... Ben... âdeta bir sacayaktık. Neydi o günler değil mi, Kaptan?

KAPTAN, hüzünle başını sallayarak. — Öyledir, öyledir.

YUSUF, biraz evvel başlamış bir kemençe sesine kulak vererek Kaptana. — Yahu seninkiler çalgıya başladılar bile.

KAPTAN. — Karadeniz uşağı çalgısız olur mu ha?

BABAEFENDİ, dekolte gömleği ile çömeldiği yerden kulak kabartarak. — Çalgı çalıyorlar? yoksam bana öyle geliyor?

YUSUF. — Çalgı çalıyorlar Baba bu gece aşağıda kuzu yiyecekler, çalgı çalacaklar şerefine.

BABAEFENDİ, hoşnutsuz. — Kuzu yiyecekler? Bir parça da rakı içecekler, çalgı çalacaklar. Sonram karılar da gelecekler, çattık belâya.

ZEHRA. — Ne o düdüğüm? ona da mı kâhyalık? bu senin adanın kırk yıllık âdeti değil midir, yaz gecelerinde tarlalarda utla kemanla horan oynamak?.

BABAEFENDİ. — Bre kuzum... Oynarlardı ama namus dairesinde. Isırmazlardı karıları.

ZEHRA. — Külâhıma anlat onu. Senin de gençliğinde ne kozlar kırdığını bilmiyoruz sanma!

BABAEFENDİ, yumuşak. — Bre yaptık amma edep dairesinde be kuzum. *(Gülerek ve parmaklarıyle işaretler yaparak.)* Söyle söyle oksardık bir parça kızları.. Kedi ibrişim yumağıyla oynar gibi..

ZEHRA. — Edepli konuş baba.

BABAEFENDİ. — Yalan söylüyorum.. Hazreti Adem babamız okşamazdı hazreti Hava anamızı? *(Birdenbire öfke ile Haceri göstererek.)* Ama ısırmamıştır dişleri ile bu kızı ısırdığı gibi o ayının. Mısır koçanı dır bu yoksam kızdır? *(O zamana kadarki sahnelerde hiç ağzını aşmamış üşüyormuş gibi daima koltuklarının altında tuttuğu elleriyle ara sıra boynundaki sargı ile yanağını saklar gibi bir hareket yaparak Züleyha'yı uzaktan seyretmiş olan Hacer birden bire elleriyle yüzünü kapar.)*

KAPTAN, Zehraya. — O ne lakırdıdır o? Sahimi der bu adam?

ZEHRA. — Sahi ya ne olacak? Baharda şu aşağı bahçelerden birinde kadın erkek bir gece horan oynuyorlardı... Sökeli bir ayı hem de buranın gümrük memuru. Sen birdenbire kızı yakala yanağını boynunu ısırmağa başla, yani yetişip kurtarmasaydılar yamyam gibi yiyecekti kızı *(Hacer yüzünü kapayarak kaçmak ister Kaptan umulmaz bir çeviklikle yakalıyarak.)*

KAPTAN. — Kız gel.. Ne kaçıyorsun? Anlıyalım şu işi.. Kız nereni ısırdı o herif? Göster bakalım... *(Gülüşmeler.)*

ZEHRA, Hacerin boynundaki örtüyü çekip açarak. — Kız aç... Görmek istiyormuş görsün, ne utanıyorsun? Bir belâdır başa geldi çekilecek.. Bir Kaptan Bey kalmıştı görmeyen o da görsün; bak, gözlüklerini de takıyor. *(Parmağı ile Hacerin çenesini göstererek.)* İşte dişlerinin yeri ayının...

KAPTAN. — Vay anam nasıl etti bunu.. Kız canın acıdı mı çok?

BABAEFENDİ, oturduğu yerden. — Senin yanağını da ısırsalar acımaz mı?

ZEHRA. — Herif birdenbire deliriverdi besbelli.

KAPTAN, nihayet Haceri bırakıp gülerek. — Delilik mi akıllılık mı sen o kadarını karıştırma kadınsın, aklın ermez erkek işine..

ZEHRA, şikâyetle. — Aman yarabbi hepsi bir kumaş.

BABAEFENDİ. — Başımızda böyle büyükler olursa çok şükür ki yemezler karılarımızı, fukaranın namusu olur? Niçin yemiyecekler.. *(Okuyarak)* Kenar-ı Diclede bir kurt kapsa koyunu.

KAYMAKAM, parlayarak. — Baba şimdi beni kenar-ı Diclesine de bilmem nesine de kötü kötü söyleteceksin. Ben mi söyledim kerataya kızı ısır diye. Hapse atmadık mı, mahkemeye vermedik mi? Hâlâ memleketinde mahkemesine bakılmıyor mu?

BABAEFENDİ. — Bakılacak da ne çıkacak?

KAYMAKAM. — Artık oralarına ben karışmam, benim gücüm bu kadarına yeter.. *(Babaefendi ortada olmak üzere erkekler aralarında konuşarak çıkarlar.)*

SAHNE IV

ZÜLEYHA, ZEHRA, HACER, AYŞE

ZÜLEYHA, eli yüzünde ağlıyarak içeri giden Hacere. — Hacer.. Biraz yanıma gelir misiniz çocuğum?.. *(Kısa bir tereddütten sonra geri dönen Haceri elinden tutar. Dizleri yanındaki eskaboya oturtur.)*

AYŞE. — Niçin ağlıyorsun Hacer?

ZÜLEYHA, Hacerin yanağını okşayarak çok şey anlatan hüzünlü bir bakışla Ayşeye. — Niçin ağlamasın? *(Hacere.)* Yaranız tamamiyle geçmiş bu sargıya lüzum var mı artık?.

ZEHRA. — Utanıyor.. Kimse görmesin diye..

ZÜLEYHA, Hacere. — O zaman daha fazla dikkat ederler çocuğum, alışmalı başka çare yok...

ZEHRA. — Zamanla kaybolur mu dersiniz hanımefendi?

ZÜLEYHA, dikkatla Hacere bakarak. — Biraz bir şey kalsa da ne zararı var? Bu kadar güzel gençliğinden başka ne hâtırası kalacak biçarenin?

ZEHRA. — Aman neresi güzel onun?

ZÜLEYHA, uzun ve mânalı bir bakışla. — Çok.. *(Hacere.)* Bu izler bir süs gibi olmuş çehrenize Hacer.. Kaç yaşındasınız? *(Hacerin işitilmeyecek kadar hafif ve mahcup cevabı.)* Doğru mu o kadar var mısınız? Niçin bu kadar korkuyorsunuz çekiniyorsunuz? *(Yine Hacerin alçak sesle cevabı, Züleyha büyük bir hüzünle.)* Değmez Hacer, hakikaten değmez, ama nasıl anlatmalı size?

ZEHRA. — Yani açıkçası sinir getirdi hanımcığım. Yoksa bu eskiden cır cır böceği gibi idi, buralarda sesinden durulmazdı; belki zamanla kendine gelir, bizim korkumuz başka. Herkes neler yapar kimse aldırmaz bu fukaranın başına böyle bir şey geldi diye turfa oldu. İstanbul değil ki burası küçücük bir yer, Haceri biri istiyordu.. Bâri adam olsa, Tepe köyünden üç çocuklu bir zeytinci. Bu iş olunca adam vazgeçti, sonra it köpek peşine takılıyor, tahta bacak kaptanı bile gördünüz ya.. Gözlüğünü tak-

dı da kitap okur gibi muayene etti kızı.. Bir gün canına yetip ablası gibi kaçacak.. *(Sözü değiştirerek.)* Ah hanımefendiciğim. Bunların bir büyük ablaları vardı. Bu Hacer onun yanında şebele maymunu.. Baktı ki burada ekmek yok.. Antalya'ya kaçtı. Sonra barlara düşmüş, Mersinde öldürmüşler, bizim derdimiz büyük hanımefendiciğim.. Bildiğiniz gibi değil..

TABLO I

SAHNE I

(Aynı dekor, solda Ayşe ile Züleyha için iki kişilik bir sofra hazırlanmış, onlar en ön planda ortada, hemen hemen aynı pozda, yüzlerine akşam kızıllığı vurmuş.)

ZÜLEYHA, AYŞE, KÜÇÜK ALİ, Vapurun çocuk garsonu, KAYMAKAM.

ALİ, sofrayı düzelterek. — Yemeğinizi emreder misiniz?

ZÜLEYHA. — Hayır Ali.. daha sonra çocuğum.. Biz seni çağırırız.

KAYMAKAM, terasdan inip gelerek. — Ayşe.. Ayşe..

AYŞE. — Yine mi sen Nihat Bey?

KAYMAKAM, şakadan kızarak. — Ne demek yine mi ben? Sen adamakıllı aldın yürüdün... *(Züleyha'ya.)* Bunun böyle kafa tutmasına bakmayın hanımefendiciğim.. Ara sıra köyleri teftişe giderim. Koskoca kadın utanmadan nasıl ağlardı bilseniz? Hem ne uzun ayrılık.. bir gece...

AYŞE, utanarak. — Hata etmişim.. değmezmiş sana.

KAYMAKAM, yine öyle. — Hadi bakalım öyle olsun.. sen yalnız hanımefendiye çam sakızı gibi yapıştın.

ZÜLEYHA, Ayşenin kendi elinde tuttuğu bileğini havaya kaldırarak. — Görüyorsunuz ki ona asıl yapışan benim..

KAYMAKAM, ciddi. — *Allah* ömürler versin görüyorum maksat lâtife.

ZÜLEYHA. — Biz mektepte en iyi arkadaşdık efendim.

AYŞE, Züleyhaya. — Estağfurullah ben o zaman da size arkadaşlık edebilecek bir insan değildim, *(kocasına)* hanımefendi en büyük sınıflarda idi. Amerikalı mualimelerle bahçede kol kola gezerdi, hep ingilizce konuşur, konferans salonunda konferanslar verirdi. Mis Zila.. Mis Zila diye herkes hatırını sayardı. Biz küçükler ona hayran hayran bakardık uzakdan. Mektepten çıkınca Amerika'ya gideceğini söylerlerdi. Ben en küçüğü idim mektebin. Üvey annem nedense beni evde istememişti. Züleyha hanım beni ayak altında gördü acıdı işte bu.

ZÜLEYHA. — Böyle söylemeyiniz Ayşe. *(Kaymakama)* ne minyatür gibi bir kızdı bilseniz, *(Saçlarını tutarak)* bir parça saçlarını ağartmış olmasına bakmayın.

AYŞE. — Sâde saçlar mı? yüzümdeki kırışıklara bakın *(ellerini uzatarak) ellerime bakın..*

KAYMAKAM. — E.. Anadolu bu.

AYŞE, derin bir göğüs geçirişle. — Yalnız Anadolu değil.. *(bir sükût)* o kadar bebektim ki saçlarımı tarıyamazdım. Hanfendi beni çocuğu gibi dizlerinin dibine oturtur kendisi tarardı. Hele bir ateşli boğaz hastalığı geçirdiğimi hatırlarım ne zaman gözlerimi açsam bu güzel yüzü ile karşımda o.. *(ağlar).*

KAYMAKAM, kaba bir kahkaha ile. — Hadi

yine musluklar açıldı Allah yardımcısı olsun hanımefendinin. *(Züleyha'ya.)* Biz Yusuf Beyle fener önünde bir masa yaptık müsadenizle bir parça sarhoşluk edeceğiz. *(Arkadan çıkar.)*

ZÜLEYHA, Kaymakamın arkasından bakarak. — Kocanız çok iyi insan Ayşe..

AYŞE, saf. — Elbette Yusuf Bey gibi olacak değil fakat ben hoşnudum. İyi adam, namuslu adam doğrusu aranırsa, benim hayatımı o kurtardı, İstiklâl muharebesinde babam beni de arkasından Anadoluya getirmişti haftalarca katır sırtlarında sefil hanlarda ta.. Ta Sivasa kadar topu topu dört gün için...

ZÜLEYHA. — Dört gün mü?

AYŞE. — Evet.. beşinci gün taburunun başında Sakarya'ya hareket etti vardığı günün akşamında da şehit olmuş yaşım on beş var yok. Kaldım mı bir başına Anadolu'da. Allahtan Nihadın ailesi komşumuzdu beni evlerine aldılar *(gülerek)* iki buçuk sene sonra oğulları askerden gelince de ona... dört sene Şarkta dolaştık *(birden bire kalkmak isteyerek)* fakat Nihadın hakkı var sizi çok sıkıyorum hanımefendi.

ZÜLEYHA, onu tekrar bileğinden tutarak. — Siz değil fakat bu *(hanımefendiler)* epeyce, sadece Züleyha demelisiniz bana..

AYŞE, ürkek. — İmkânı yok nasıl cesaret ederim?

ZÜLEYHA. — Etmelisiniz Ayşe, bakınız ben sizinle ne kadar teklifsizim.

AYŞE. — Teklifsiz mi? Siz bana sen bile demiyorsunuz.

ZÜLEYHA, gülümseyerek. — O başka mesele.. ben şimdiye kadar kimseye sen dediğimi hatırlıyamıyorum yaradılış meselesi. Tabiatım bir parça ağırdır, daha doğrusu soğuktur, herkese uzak dururum; bunun için bana mektebte kibirli dediklerini bilirsiniz. *(Ayşe'nin bir hareketi üzerine.)* Saklamayın biliyorsunuz.. Fakat bu asla kibirden değil, bakın durmadan saçlarınızla oynuyorum, belki onlar taradığım zamandan kalma bir alışkanlıktır parmaklarımda, fakat ne de olsa teklifsizliğin bundan büyüğü olur mu? Evet bana sadece Züleyha demeye cesaret etmelisiniz. *(Değişen bir ses ve muammalı bir tavırla gayet ağır.)* Bu lâzımdır. Çünkü ben de size bazı şeyleri söylemeğe cesaret etmeğe mecburum.

AYŞE, irkilerek. — Nasıl, cesaret etmek mi?

ZÜLEYHA, gitgide canlanacaktır. — Evet ilk önce biraz şaşıracaksınız belki hatta çok da şaşıracaksınız fakat *(acı bir gülümseme ile)* demin Nihat Bey bir gecelik bir ayrılık için sizin ağladığınızı söyledi.. *(Bir sükût.)* Halbuki biz Yusufla büsbütün ayrıyız.

AYŞE, çıldıracak gibi. — O ne demek o?

ZÜLEYHA. — Yusuf benim kocam değildir, aklınıza başka şey gelmesin, artık kocam değildir, biz bir seneden beri ayrılmış bulunuyoruz.

AYŞE. — Bu nasıl söz?

ZÜLEYHA. — Bu kadar telâş niçin Ayşe? Dünyada boşanmış karı koca sade biz değiliz ki? Evet biz bir sene evvel sessiz sedasız hatta ailelerimize haber vermeden birbirimizden ayrıldık, Adanadan birkaç saat uzakta Ceyhan diye bir küçük kaza vardır, onun mahkemesinde karanlık bir yağmurlu

günde, durmadan öksüren bir ihtiyar hâkimin karşısında yan yana ayakta durduk ve ayrıldık. *(Ayşe hıçkırarak başını onun göğsüne koyar Züleyha onun başını kaldırarak hafif bir tekdirle.)* Böyle yaparsanız susarım Ayşe..

AYŞE, isyanla. — Hayır söyleyeceksiniz, sebebini söyliyeceksiniz?

ZÜLEYHA, gülümseyerek. — Hâkim de bunu sordu bir avukatın bize öğrettiğini tekrar ettik "anlaşamıyoruz, geçinemiyeceğimize kanaat getirdik" dedik. Zâten doğrusu da galiba bu idi o zaman usulden olan sıra sualleri bir birinize yapılmış hareketleriniz var mı, şahitleriniz var mı? "O kocaman bir mektep çocuğu gibi omuz başımda dimdik duruyor, söz söyliyemiyordu. Bunu görünce benim cevap vermem lâzım geldi. Huzurunuzda birbirimizi artık istemiyoruz demekten büyük hakaret olur mu efendim?" dedim.

AYŞE. — Peki hâkim?

ZÜLEYHA. — Bir çok nafile nasihatlardan sonra ayrılık kararımızı verdi.

AYŞE. — Ah canavar, demek bitti bu iş.

ZÜLEYHA. — Yani kanunu biliyorsunuz belki boşanma kararının katileşmesi için bir sene kadar beklemek lazım, belki pişman olurlar diye bir ihtiyat.

AYŞE, ümitlenerek. — Pişman oldunuz değilmi öyle ya olmasanız burada bir arada bir çatı altında bulunur muydunuz?

ZÜLEYHA, sözünü keserek. — Çocuk oyuncağı mı bu Ayşe? İkimiz de ne yaptığını bilen vakar

sahibi insanlarız, beraber sayahat edişimiz başka bir meseledir.

AYŞE, kendini kaybetmiş bir halde. — İnanamıyacağım siz ki birbirinizi bu kadar seviyorsunuz.

ZÜLEYHA, çocukla şakalaşır gibi. — Demek ki sevmiyormuşuz.

AYŞE. — İkiniz de bu kadar güzel bu kadar iyi..

ZÜLEYHA, merhametle. — Bunlar sebeb mi benim güzel çocuğum?

AYŞE, mâsum bir isyanla. — Niçin bu kadar fena bu dünya yarabbi? Bense etrafımızdaki bu kadar bahtsız insan içinde bir siz varsınız diye âdeta yeniden cesaretlenmeye başlıyordum, fakat niçin? Sebeb isterim ben!

ZÜLEYHA, daima okşar gibi hareketle. — Bizim evlenmemiz bir kaza idi Ayşe, sadece bir kaza. Ayrılmakla onu tamir ettik. Bilmem bunu size nasıl anlatmalı? Benim ak saçlı meleğim bir sinema perdesi karşısında gibi gözlerinizin önüne getirmeye çalışın, dört sene evvel yine böyle boğucu bir yaz gününün akşamı *(etrafına merhametle bakarak)* Silifkede yine buna benzeyen sefil bir bahçede bir zafer şenliği balosu, şu farkla ki ağaçlarda fenerler, bayraklar, beyaz gömlekler giydirilmiş birkaç mızıka neferlerinden bir caz, ikide bir sulanan boş bir dans pisti etrafında, melon şapkalı, gümüş köstekli erkekler, yeldirmeli genç kadınlar, çarşaflı ihtiyar kadınlar. İkide bir davul vuruyor, borazanlar ötüyor fakat meydanda çocuklardan başka kimse yok. Bir de kasabanın inkılâpçı genç manifaturacısı hokkabaz oynatı-

yor, monoloğlar söylüyor, türlü maskaralıklarla halkı eğlendirmeye uğraşıyor, aradabir arkasındaki uydurma smokini atarak bozulan lüks lâmbalarını tâmir ediyor, duvardan atlayan fukara çocuklarını kovalıyor, iki fukara dikişçi kızını yakalayarak hoplata hoplata dans ediyor, fakat şenliğin asıl meydancısı belediye reisi Yusuf bey, vaktiyle kurtuluş muharebesinin şimdi de yenilik ve inkılâbın kahramanı, heykel gibi vücudunda güzel bir smokin, yakasında, kollarında, göğsünde renk renk kordelalar, rozetler, altın bir istiklâl madalyası, kâh gelenleri ağırlıyor kâh arkasındaki beyaz gömlekli garsonlarla bahçenin bir köşesinde hatırlılar masasına doğru yürüyor. Hatırlılar masası! başında Yusuf Beyin Allah gibi taptığı Miralay Ömer Bey, babam onun yanında kendi anası, harpte kocalarını kaybetmiş iki matemli kız kardeşi bir köşede kurumuş bir palmiyenin siperinde de ben. Belediye reisi masamızı şenlendirdikçe bütün başlar bize dönüyor sonra birbirine yaklaşıyor *(sinirli bir gülüşle)* neler fısıldaşırlar bu insanlar acaba? Düşünmeye ne hacet bizim ikimizin çok yakında evleneceğimizi.. bir yanda Gölyüzü çiftliğinin sahibi eski bir derebeyi ailesinin son çocuğu, Şehrin genç kurtarıcısı ve belediye reisi meşhur kumandanın yaveri öteyanda da o kumandanın o yaz Amerikan mektebini bitirerek babasının yanına gelmiş akça pakça kızı.. *(gülerek)* bunlar birbirleriyle evlenmekten başka ne yapabilirler? Birinin adının Yusuf, ötekinin Züleyha olması bile bir kader hükmüne delâlet etmez mi? Târihin meşhur Züleyhası gibi. Bu güzel adamın üstüne atılarak rozetlerini nişanlarını koparmadığıma ne mutlu! *(Acı bir gülüşle)*

halbuki Amerikaya gitmeye hazırlanırken nasılsa bu kurt kapanına kendini kıstırmış Züleyha hayatını nasıl isterse öyle kullanmayı iyice zihnine yerleştirmiş Züleyha asla o fikir de değil. Babamın zoru ile nihayet üç aylık bir misafirdim burada. Böyle olduğu halde nevrasteniden kırılıyordum, örümcek ağı gibi etrafımı sarmış bu köylü ailesi içinde babam bile bana düşman gibi görünüyordu. Babam buradan bir düşman ordusunu kovmuş olabilirdi, fakat bu gece bu insanları bu kıyafette bu bahçede topladığı için inkılâp yenilik yaptığını sanan bu toy bön ve mağrur, dışarlık çocuğu ile evlendirmeye gücü yetemezdi *(bu sert heyecan, yorgun bir hayrete dönerek.)* Fakat bir gün geldi ki bu olmayacak sanılan şey kendiliğinden oldu. Kaza dediğim de işte bu. Şimdi beni anladınız mı Ayşe?

AYŞE, başını inatla iki yana sallıyarak. — Hayır...

ZÜLEYHA, ümitsiz bir hareketle kollarını kaldırarak. — O halde ne yapayım? *(Sonra yeni bir gayretle.)* Bakınız Ayşe biz birbirimizden büsbütün başka insanlarız aramızdaki uçurum düşünebileceğinizden çok büyük. Bir payitaht ile bir köy arasındaki uçurum gibi bir şey..

AYŞE, aynı anlamaz israr ile. — Birbirini sevdikten sonra ne çıkar?

ZÜLEYHA, meyus, fakat devalı bir gülüşle başını arkaya bırakır ve sorar.)

Ayşe. — Niçin güldünüz? hiç olmassa Yusuf Bey sizi sevmedi mi?

ZÜLEYHA, yine şaka eder gibi. — Öyle zannetmiş olabilir?

AYŞE. — Niçin zannetmiş olabilir diyorsunuz?

ZÜLEYHA. — Öyle şey yoktur da ondan.

AYŞE. — Nasıl aşk yok mu?

ZÜLEYHA. — Yeni yetişme çağında insanlardan öyle bir hava gelip geçer, hep öyle devam edecek sanırlar, ölünceye kadar, saçlarımız bembeyaz oluncaya kadar diye vaatlerle birbirini yahut kendilerini aldatırlar.

AYŞE. — Yani yalan... öyle mi?

ZÜLEYHA. — Değilse neden o kadar çabuk geçer? Bütün tanıdıklarımızı hatırlayın hangisinde devam etmiş bu nafile hayal? hangisi kısacık bir zaman içinde paçavraya çevirmemiş onu? eski annelerimizin ortakları alay alay odalıklar, cariyeler, yeni babalarımızın onlardan da iğrenç kapatmaları, metresleri, daha ne bileyim bunların hepsi ayni, eski şarkıyı göz yaşları ve titremeler içinde birbirine tekrar etmiş insanlar değil midir?

AYŞE. — Eski şarki diyorsunuz?

ZÜLEYHA. — İsterseniz Aşk.

AYŞE, isyanla. — Niçin ona eski şarkı diyorsunuz?

ZÜLEYHA, aynı mahzun istihza ile. — Eski zamanların en eski şarkısıdır da ondan Ayşe, *(gururla kalkınarak)* fakat yeni nesiller *(gülümseyerek uzaklara bakar)* size pek de yeni olmayan bir havadis de vereyim mi Ayşe?

Harp sonu dedikleri bu yeni dünyamızda artık bu masala kulak tutan kalmamış gibidir, sade bizim için söylemiyorum bütün dünyada böyle. Roman ki aşk demektir, şimdi artık hiç bir ağır başlı romanda aşk yoktur, hele o gülünç "ilanı aşk" bunlar bu

gün ancak gülmek için kullanılan kelimelerdir. Evlenecek genç insanlar âdet yerini bulsun diye, bir birlerine tekrar ederler hepsi bu..

AYŞE. — Kolej sizi böyle yaptı.. Ne iyi olmuşda babacığım vaktiyle beni.

ZÜLEYHA, can damarına dokunulmuş belli belirsiz bir sinirlilikle sözlerini keserek. — Değil Ayşe, bunu basit insanlar böyle söylerler, kolej meselesi hatta tahsil meselesi de değil, bu değişen zamanın en ağır meselesidir.

AYŞE. — Zavallı insanların en iyi şeylerini ellerinden alıyorsunuz. Demek hiç bir şey yok!

ZÜLEYHA. — Onu söylemedim, var biraz bir şey elbette. *(Yine etrafına bakarak ve duvarlardaki yeşilliği göstererek.)* Bu yaban asmalarının mevsimi gibi bir şey kızım, zamanları gelince yeşeriyorlar incecik kollarını bir birine uzatıp kucaklaşıyorlar hepsi bu kadar. *(Ayşe'nin saçlarını sıvazlayarak.)* Onlar şarkı söylemesini bilmedikleri için birbirlerinden ne alabileceklerse alıyorlar, fazlasını aramıyorlar, onun için ne aldanış ne aldatma ne şikayet. *(Biraz sonra gizli bir utanmaya delâlet eden tutuklukla.)* Onunla benim de böyle zamanlarımız olmadı dersem yalan olur. Niçin saklamalı? Dişi ve erkek olarak bir birimizden hoşlanmamış değildik, hatta aksi de söylenebilir, *(gayet yavaş)* vücutlar birbirlerinden hoşlanıyordu. *(Ayşe biraz utanma hareketiyle yüzünü kapar) (Züleyha sahte bir cüretle gülerek)* Anadolu sizi ne kadar şarklı yapmış Ayşe *(ders verir gibi)* tabiatta utanılacak bir şey yoktur, evet bizim de onunla güzel saatlerimiz olmamış değildir, fakat o bunları kâfi görmedi çok daha yükseklere göz

dikti. Çocuk ve köylü kalmış ruhu ile benden daha başka türlü zaaflar bekledi. Derebeyi babaları gibi kadının vücudiyle beraber ruhunun da efendisi olmak istedi. Bu memleketinin kızlarından biriyle yürüyebilirdi, fakat benimle asla. Ne zaman belediye de nutuk söyleyen sesiyle şarkısını söylemiye başladıysa bir kahkahayı tutamadım. Bu kahkaha her şeyin başındaydı. İşte o, buna tahammül edemedi, kendini küçülmüş gördü, benden izahat istedi, onunla bir münakaşa kabul etmek, bu imkânsızdı. Belediye meclisinde istediği kadar münakaşa edebilirdi fakat benimle, hayır. Böyle olunca da sükût, ona kahkahamdan da fena tesir eden ağır bir sükût.

AYŞE. — Ama haklı, madem ki kocanız..

ZÜLEYHA. — Bu bahiste sizinle anlaşamayız Ayşe *(devam ederek)* fakat hepsi bu da değil tabiî, küçük küçük daha başka sebebler ve sıkıntılar da var. Gölyüzü çiftliğine ve etrafındaki yeni çehrelere alışma sıkıntısı "Uçsuz bucaksız tasavvur ettiğim hayatı birdenbire bu kadar daralmış görmeye alışmak sıkıntısı". Tabiî onun kendisi için eski başıboş hayatının alışkanlıklarından vaz geçmek sıkıntısı. Hayatın kendi hamurunda olan bütün sıkıntılardan birbirimizi mes'ul tuttuk, başka ailelerdeki gibi kavgalarımız münakaşalarımız olaydı, bunları geçici barışmalar takib edecekti birçokları gibi biz de belki bu yükü sürükleyip gidecektik, fakat bizim sükûtlarımız gitgide ağırlaştı nihayet bir gece onun anlaşılmaz bir ihtiyaçla mutlaka bir münakaşa açmak istediği bir gece ağzımdan bir söz çıktı, biz anlaşamayız keşke ayrılsak dedim, neye söylediğimi bile bilmediğim öyle rastgele bir söz. Birdenbire mos-

mor oldu "öyle mi istiyorsun? pek güzel" dedi bir hafta sonra niçin saklamalı bu mânasız vak'ayı unutmağa bile başladığım bir zamanda başını öne eğerek "emrini yerine getirdim Züleyha herşey hazır" dedi.

AYŞE, tıkanacak. — Demek bu kadar hiç yüzünden bu ayrılık.

ZÜLEYHA. — Bu derebeyi torunlarındaki vahşi gururu bilemezsiniz Ayşe..

AYŞE. — Anlıyamıyorum, bunlar benim köylü kafamın alacağı şeyler değil. Niçin buradasınız o halde, bir kamarada bir odada? *(Gözleri otele dikilmiştir.)*

ZÜLEYHA. — O bir görünüştür Ayşe inanırmısınız ki yola çıktığımız uzun zamandan beri ilk defa bu gece karşımda bir insanla, sizinle yemek yiyeceğim.

AYŞE. — Peki niçin bu hayatı devam ettiriyorsunuz?

ZÜLEYHA. — Niçin mi? *(Garip bir şaşkınlık içinde)* inanır mısınız bunu kendim de bilmiyorum *(başı dönüyor gibi gözlerini kapar)* size hepsini anlatacağım zaten, buna mecburum, fakat daha sonra. *(Sahnenin sonuna doğru hava kararmıştır sahne, döner tablo değişir.)*

TABLO II

(Fener önü birinci perdenin yandan görünüşü sol birinci planda kale duvarının yine yabani otlar, dikenlerle sarılı arkası, dallarını uzatmış bir ihtiyar ağaç, ağacın dibinde dala asılı bir cam fener, altında da bir külüstür rakı sofrası.. ikinci plan birinci perdedeki teras solunda kale duvarının hemen dibinde birkaç basamaklı yıkık bir merdiven, arkada yine ağaç tepeleri ve gökyüzü, solunda liman otelinin profili... deniz feneri bu defa sağa geçmiştir. Işık, ay aydınlığı ve deniz fenerinin çok ağır dönen projektörü.. Yusuf rakı sofrası başında, yanında Kaymakam, eski üniformalı bir ihtiyar jandarma zabiti.. Kaptan.. ve arkalarında bir kısmı terasın kenarına çömelmiş bir kısmı ayakta insanlardan bir grup ve Babaefendi, Fenerci Küçük Ali ve bir iki figüran, arkası dönük bir tayfa, Yusufun ayakları dibinde kemençe çalıyor, dibdeki ağaç tepeleri hafif bir kızıllık ve yine kemençe ile arasıra çok hafif oyun havaları.)

SAHNE I

YUSUF, KAPTAN, DOKTOR, FENERCİ, KAYMAKAM, BABAEFENDİ, JANDARMA ZABİTİ, KÜÇÜK ALİ, KEMENÇECİ, sonra AYŞE ve ZÜLEYHA.

(Tablonun değişmesi zamanında mahzun bir hava çalan kemençe perdenin açılmasiyle beraber durur).

YUSUF, âmir bir sesle. — Aferin delikanlı, çok güzel, teşekkür ederiz. Hadi git arkadaşlarının yanına *(kemençeci tayfa yerinden kalkar bir asker selamı vererek dibdeki geçitten çıkar. Yusuf uzaktan gelen kemençe seslerini oyun havalarını işaret ederek)* seninkiler bu gece sabahı edeceğe benzerler Kaptan.

KAPTAN, neşe ile. — Ha neye etmesinler? kuzuları yediler mis gibi hava, ay ışığı, çalgı, horan birkaç da karı kız girdi aralarına kudururlar elbette, ama ben nerdeyim? *(Gururla göğsüne vurarak ve gülerek)* ben de çalarım şimdi mızıkamı, onlara bir yat borusu mızıkası, kuyruklarını kıstırıp hadi gemiye.

YUSUF, kaba bir gülüşle. — Kaptan ya seninkilerden biri de coşup kadınlardan birini ısırmağa kalkarsa.

KAPTAN. — Isırır kendüye kalırsa daha kötüsünü de eder *(yine ayni jestle)* ama bilmez mi burada kim var ha böyle gözlerini çıkarırım.

YUSUF, kahkaha ile. — Allahın zâlimi, seninkileri çıkardılar mı delikanlılıkta.

KAPTAN, gülerek. — Ha o da doğru ya, nidersin beyim.. arada bir kurusıkı savurmazsan disiplin nerde kalır? *(anlatmağa hazırlanarak)* bak niettim bugün anlatayım da gülün. Ha benim küçük gemi ile Akdenizde İngilizlerle saklambaç oynadığım zamanlarda. Sakız adası taraflarında onlar kovalar ben kaçarım ha bir küçük koya sindim. Gemide bir küçük deli Hüseyin vardı açıkgöz bir oğlan, gündüz kömür alırken bir karı yakalamış karada, gece yüze yüze yanına gideyim derken balık ağlarına takılmış

şişüp kalmış *(kurnaz yüz ve göz işaretleriyle)* uşaklar arasında bir propaganda çıkarttım ha reis bu namussuzluğa kızdı, deli Hüseyini denize attı diye. Bizimkiler şakadan anlamazlar *(reis karılara dokunanları ayağına taş bağlayıp denize atıyor diye ötleri koptu, bir yerde bir karı gördükleri zaman ha böyle namaza durmuş gibi yana bakmaktan korktular).*

BABAEFENDİ, oturduğu yerden boru gibi sesiyle kaptana. — Eyi etmişsin Kaptan efendi, aşkolsun sana, böyle namus hırsızlarının ayağına taş bağladın mı, cup balıkların yanına.

KAPTAN. — Huuy biz ne dedik Babaefendi ne anladı?

BABAEFENDİ, bir yırtıcı kuş gibi yerinden kalkarak. — Ben Giritte bölükbaşı iken hele çocuklardan biri bir karıya sarkıntılık etsin.. *(korkunç bir sesle)* bre köpek, biz kolonel Vasosu kovmağa gelmişiz yoksam muhadderatı islâmiyeye sataşmakla? Gözlerini çıkarırım. Sizin dişlerimle *(kahkahalar.)*

KAYMAKAM. — Baba yine azdı, dişle göz çıkarılır mı Babaefendi?

YUSUF, hayranlıkla. — Gülmeyin arkadaşlar ne imiş bu adam gençliğinde tüylerim ürperdi billahi *(babayı yerine oturturlar).*

YUSUF, rakı içerek küçük Aliye. — Ali çocuk, arkadaşlara rakı versene.

KAYMAKAM ve Jandarma. — Teşekkür ederiz çok olacak.

KAPTAN. — Ben içerim ne yapayım şu zıkkı-

ma yüzüm yok... *(Aliden kadehi alırken)* hemşerim sen de bir tek iç Karadeniz uşağısın.

FENERCİ. — Allah esirgesin ben tövbeliyim *(Babayı göstererek)* ha, o fravun içer.

BABAEFENDİ. — Bana bak Fenerci ağzını kendinde topla kime söylüyorsun firavun diye? Bre sen adam mısın ki rakıdan anlıyasın? Sen balık gibi heriftsin balıklar rakı içer? Sen hamsi ye hamsi... yakında ne zaman defolup gideceksin buradan, arkandan hamsi balığı kurban keseceğim *(küçük Aliye)* ver oğlum sen bana.. *(kadehi alarak)* ha şöyle *(fenerciye)* sen hamsiliğine doyma.. *(eli şakağında)* katalavis ne demek isterim?

YUSUF, Fenerciye. — Sen rakı içmedin mi ömründe?

FENERCİ. — Askerde bir kerre arkadaşlar günaha soktular beni, cahillik..

BABAEFENDİ, keyifle alay ederek. — Anlıyorsunuz o zamanlar cahil idi şimdi âlim oldu İmamı Gazâli efendi oldu..

KAYMAKAM, gülerek. — Şu askerde başına gelenleri anlat Recep Ağa..

FENERCİ. — Hıfzı Rahman zırhlısında askerim, arkadaşlar bana karada zorla bir kadeh rakı içirdiler.. Ha sonra gemiye döndük, namaz borusu vurdu, köpeoğlular hepsi sarhoş sarhoş gittiler. Çavuş bana ha sen niye namaza gitmezsin? dedi. Çavuş yüzümün karasiyle Allahın huzuruna çıkamam dedim, çavuş beni nöbetçi zabitinin huzuruna çıkardı; ha beni mektep uşakları gibi falakaya yatırıp ayağıma on sopa attılar bir hafta da hapis. *(Gürültülü kahkahalar).*

BABAEFENDİ, bağırarak. — Dimemişim ki hamsidir.

FENERCİ. — Sen sus firavun. *(Hikâyenin sonuna doğru Züleyha ile Ayşe tarasda görünmüşler, sonra Züleyha bastonuna ve Ayşeye dayanarak merdivenleri inmiştir, oturanlar hep birden ayağa kalkarlar.)*

YUSUF, ona doğru yürüyerek. — Sen misin Züleyha? Ne yaptın? Bu ne ihtiyatsızlık. *(Kolundan tutmak ister.)*

ZÜLEYHA, redderek. — Hayır hayır Ayşe ile biraz dolaşıyoruz.

YUSUF, çalgıyı işaret ederek. — Bu çalgı sizi uyutmadı, bileydim daha uzaklara gönderirdim onları...

ZÜLEYHA. — Bilâkis sesler o kadar güzel aksediyordu ki, fakat bizi daha çok sizin kahkahalarınız çekti, yalnız rahatsız ettiğimizi görüyorum.

SESLER. — Estağfurullah ne demek başımızla beraber.

YUSUF. — Buyurun. *(Bağırarak.)* Ali çocuk iki koltuk, iki şilte.

ZÜLEYHA. — O halde geri döneceğiz yahut izin verirsiniz Ayşe ile şuraya ilişiriz *(soldaki kanepeyi tutar.)*

YUSUF. — Rahatsız olursunuz.

ZÜLEYHA. — Kat'iyen *(bir el hareketiyle)* şartımız katî ya bizi köşemizde tamamiyle unutacaksınız, ya döneceğiz.

YUSUF, ellerini kaldırarak. — Teslim, fakat bir şey ikram etmemize de mâni olmazsın. Ali çocuk, yemiş, armut, erik..

ZÜLEYHA, Aliye. — Hayır onu da istemiyoruz.

YUSUF, hoşnutsuzlukla. — Pekâlâ onu da kabul *(ayaktakilere emrederek)* oturalım arkadaşlar.. *(Jandarma müstesna hepsi otururlar Züleyha'ya)* yalnız bir dakika izin ver de sana adanın jandarma kumandanını takdim edeyim.

KAYMAKAM, alay ederek. — Üç nefere kumanda eden bir kumandan.

YUSUF. — Vehbi Bey merhum babanı Adanadan tanıyor Züleyha.

ZABİT, mahcup. — Maiyetinde çalıştım efendim, *(anlatmaktaki aczini ifade eden bir jestle)* ah o insan.

KAYMAKAM, zabitin kılıksızlığını anlatacak nazik kelime arayarak. — Kumandanın bu mütevazi hâline bakmayın, İstiklâl muharebesinin hakiki kahramanlarından biçare..

ZÜLEYHA. — Ben onları zaten bu hallerinden tanımağa başladım.

JANDARMA. — Ömer Beyin kızı olduğunu öğrenince Allah bilir, ne kadar heyecana düştüm.

ZÜLEYHA, gülümsiyerek. — Ben de onun arkadaşlarına rastladıkça ayni şeyi duyuyorum efendim. Bir gün onu, sizinle başbaşa konuşuruz efendim. Aileniz burada mı?

JANDARMA, başiyle deniz tarafını göstererek. — Hayır Anadoluda bıraktım.

ZÜLEYHA. — Demek adada yalnızsınız. Niçin getirmediniz onları?

KAYMAKAM, öldüklerini anlatmak isteyerek. — Gelecek halleri kaldı mı fukaraların? Kumandanın ailesi artık burada kim varsa onlar..

ZÜLEYHA. — Anladım.. *(Yusuf'a)* fena ettik geldiğimize, halbuki ne kadar eğleniyordunuz.

YUSUF. — Yine gülerek kasavet çekme, dünya böyle bir dünya.. Değmez.. *(Gülerek)* fenerci bize bir kadeh rakı yüzünden nasıl falakaya yıkıldığını anlatıyordu şimdi de niçin memlekete gideceğini tekrar anlatsın da bir parça daha gülelim, demin hesabını yaptık, Receb ağa buraya geleli tam elli yıl olmuş. Yarım asır Babaefendi kırk, o elli, şu farkla ki Babaefendi ailesi arasında, o, şu fener kulesi içinde elli senedenberi yapayalnız..

KAYMAKAM. — Fakat artık bu ay sonunda memleketine yolcu ediyoruz inşallah değil mi Recep ağa?

FENERCİ, mütevekkil. — Ha needelim emir büyük âmirden, kadın çağırıyor.

ZÜLEYHA. — Kadın mı? Recep ağa için yalnızdır demediniz mi?

KAYMAKAM. — Evet ama burada yoksa memlekette ailesi var, oğlu var torunları var..

BABAEFENDİ. — Utanmazsın bre kadın sözüne uymakla..

FENERCİ. — Ayıptır ama, onun da hakkı var. Altı ay beraber kaldık, yedi sene askerlik, sonra ha eli boş gitmiyelim beş on para kazanalım diye bu fenere girdik o gün bu gün kısmet olmadı gitmek..

ZÜLEYHA, dehşetle. — Elli sene öyle mi?

FENERCİ, devamla. — Kadın mektup yazdırmış. Beni aldığında ondört yaşında idim, ak saçlı kadın oldum, oğlum ak sakallı oldu, gelinlerim, to-

runlarım oldu. Ya sen ne oldun? Gel dünya gözüyle bir kere birbirimizi görelim diyor, hakkı yok mu?

ZÜLEYHA, heyecanını tutamıyarak. — Acı.. çok acı.. *(Uzakta yine bir soloya başlamış olan kemençeciyi dinlerler.)*

ZABİT, Züleyha'ya. — Bu kırık tahta parçalarından bu sesler nasıl başka türlü çıkar efendim? *(Züleyha uzun ve sessiz bir baş işaretiyle onu tasdik eder).*

YUSUF, Kaymakama. — İnanır mısınız Kaymakam bey bir gece Namrun yaylasında bizim hayatımızı böyle bir kemençe kurtardı. *(Züleyha'yı işaretle)* benimle babasının hatırlıyor musun Kaptan?

KAPTAN, başını sallıyarak. — Unutulur mu o?

YUSUF, anlatarak. — Alayımızdan kalan bir bölükle, Fransızlara son muharebemizi verip dağıldığımız günün akşamıydı, Miralayım, ben, bir de Süleyman diye arslan gibi bir Konya'lı, Ömer Bey ağır yaralı, onu bir mekkâre katırına yük gibi bağlıyarak Namrun yaylasının yolunu tutmuştuk. Nihayet bir patikaya geldik ki oradan katır da çıkamıyor, dursak duramayız, ovada hâlâ tüfek sesleri, belli ki düşman son kalanları hâlâ arıyor. Süleyman *(beni gayri gidemiyeceğim bey, katırla beni burada bırak)* dedi ancak o zaman fark ettim ki zavallı Süleyman ağır yaralıdır ölmek üzeredir. Kumandanı bu sefer kendi sırtıma bağlıyarak tepelere doğru tırmanmaya başladım. Öyle bir yağmur ve rüzgar vardı ki en son benim de gücüm kesildi, hafif olmakla beraber ben de yarasız değildim, yükümü sırtımdan kucağıma indirdim ömrümde bir kere çaresizlikten ağladım. Der-

ken rüzgarın içinde bir kemençe sesi. Ceketimi Ömer-Beyin altına, gömleğimi üstüne serdim, sesin geldiği tarafa doğru yürüdüm. Kaptanın çetesi imiş, dışarda fırtına kıyamet, onlar bir kaya kovuğunda çıra ışığında çalıyorlar oynuyorlar hem nasıl?

KAPTAN. — Çalıp oynamaktan gayri edilecek ne kalmıştı ki Allahın dağında?

KAYMAKAM. — Korsanlıktan sonra çetecilik ha

KAPTAN. — Balık kavağa çıkar mı? Eloğlu çıkarır ha, koca Akdenizi dar etti bize İngiliz. Baktık kurtuluş yok Anamur kıyılarında gemiyi elimizle batırdık silâh yiyecek ne varsa uşaklar sırtlarında vurdular haydi dağa. Benim ayak o zaman daha tahtadan değildi ha. *(Kaymakama)* balık kavakta ne ider ne bileyım ne ider? Korsan eşkiyalıktan başka ne ider? Sıkıyı görünce yiyecek yok, para yok amma üç beş silah var ya. Ordu gibiyiz. Ordu aç kaldıkça obalara akın ediyoruz ha göçebelerin yollarını kesiyoruz süt, yağ.. Allah ne verdiyse... daha olmadı mı otlamağa çıkıyoruz. Uşaklar oynamazlar da ne ederler?

YUSUF. — Kaptanla tanışmamız o gece oldu, beni görünce şaşırdılar.

KAPTAN. — Şaşırdık ne lakırdı? Korktuk. Dağbaşında vücudu kan içinde böyle dev gibi çıplak bir adam gece vakti sen olsan korkmaz mısın?

YUSUF. — Yani kaptana rastalamasaydık ikimiz için de ölüm muhakkaktı.

KAPTAN. — Ya biz ne olacaktık size rastlamasaydık? Bizim gibi çete kaç ay barınır dağda?.. Sonunda ya kurşun ya ip.

YUSUF. — Kaptan yanımdaki yaralının bozguna uğramış alay kumandanı olduğunu öğrenince derhal vaziyet aldı gemicileri ve silahlariyle beraber onun emrine girdi. Ömer beyin dört beş ay sonra en disiplinli bir alay olarak yeniden muharebeye başlayan meşhur gönüllü alayının ilk çekirdeği onlar olmuşlardır ki bir kaçı kumsalda yine eğlenenler arasındadır, neydi o günler?.

KAPTAN, ağlayacak bir halde. — Günler değil, o adam neydi Yusuf Bey ha? Ben ona bacağımı değil canımı vermek isterdim. Bir sözü vardı aklında mı Bey biz kumandan diye ondan çekindikçe bırakın çocuklar biz birgün kucak kucağa öleceğiz derdi. *(Ağlayıp gürültü ile burnunu silerek.)* Haniya, haniya?..

YUSUF, aynı teessürle. — O dediği gibi benim kucağımda öldü fakat, tek başına. Bize vefasızlık etti Kaptan..

ZABİT, aynı teessürle. — Sizin değil ama benim hakkımı yedi..

KAPTAN, güçlükle ayağa kalkarak. — Vakittir artık ben uşakları gemiye götürmeliyim bana izin.

KAYMAKAM. — Hep öyle yapalım gece yarısı oluyor biz bu saatten sonra dağa çıkacağız. *(Hep birden gruplar hâlinde terasa dağılırlar ağır ağır arkada kaybolurlar.)*

SAHNE II

ZÜLEYHA, AYŞE, sonra KAYMAKAM ve YUSUF

(Züleyha bu sahneyi boğuk bir gece heyecanı içinde oynayacak fakat kendine hâkim kalmak için durmadan kendini zorladığı görülecektir.)

ZÜLEYHA, ayakta acı bir gülümseyişle. — Eylendiler değil mi bu gece?

AYŞE, aynı hüzünle. — Budur bizim Anadolu.

ZÜLEYHA. — Babam da öyle söylerdi, hangi taşını kaldırsanız altından bir inilti duyarsınız derdi.

AYŞE. — Ne kadar seviyorsunuz babanızı..

ZÜLEYHA. — O biçareyi sevmekte yalnız ben geç kaldım. Çocukluğum dayımın Bebekteki yalısında geçti, babamın oraya ancak bir iki kere misafir gibi uğradığını hatırlarım. Misafir gibi beni âdeta korkarak kucağında tutar sessiz.gösterişsiz bir asker. O zaman sefir olan dayımın saraydan nasılsa kopardığı Berlin ataşemiliterliğini reddederek Anadolusuna dönmesi üzerine yalıda hep haykırışmışlardı, İstiklâl muharebesi sonlarına doğru Adana taraflarında bir ara parlar gibi oldu gazeteler kahraman diye göklere çıkardılar fakat ben zaferden sonra Silifkeye gittiğim zaman yine o sessiz, mahcup askerle karşılaştım. Arkasında tozlu bir üniforma biraz daha çökmüş biraz daha saçları ağarmış rütbesi bile hâlâ miralay, yaralarından yalnız göğsünde sivilce gibi bir şey kalmıştı, fakat bir türlü kapanmıyor bir kaç günde ucunda toplu iğne başı kadar bir cerahat beliriyordu. Yine yabancıydık birbirimize, yine onun

etrafında yabancılar. Herkes ona kızından daha fazla yakın. Bu bende âdeta soğuk bir kin uyandırıyordu. *(Bir sükût.)* Sonbaharda hasta düştüm Anadolu'nun o ağır sıtmalarından biri. *(Derin bir soluktan sonra tıkanarak, değişik bir sesle kesik cümle parçalarıyle)* ki hâlâ beni zaman zaman bu geceki gibi titremeler ve ateşler yoklar. *(Kendisini tutmak ister gibi bir jest yapan Ayşe'yi reddederek)* bu hastalığın sonuna doğru onlar, Yusuf, annesi, kardeşleri, babam beni zorla Gölyüzü çiftliğine bir ay misafir götürüyorlar. En düşkün bir zamanım, akşam üstleri babamla uzun bir yolun ağaçları arasında yan yana yürüyoruz konuşmadan, her birimiz kendi düşüncemiz içinde. Bir akşam babam Züleyha senin bana ne kadar çok sunulacak şeylerin varmış diyor. Birdenbire, ondan beklemediğim bu söz, yolun karanlığında ilk defa görüyorum sandığım bakışları. Bazı bir kelime bir insanı bir insana bir saniyede âşık eder ben o dakika babama birdenbire *(Ayşe'nin bir hareketine karşı gülümseyerek)* evet âşık oldum. Mademki bu kelimeyi bu kadar seviyorsun ne yanarak seviyordum o bir ordu kalabalığı içindeki yap yalnız adamı.. *(Bir dinlenişten sonra.)* Pek az sonra tekaütlüğü geldi biçarenin, kalp sakatmış. Gölyüzü çiftliğine bir gece Anadolu'nun bütün o ağır hüznü ve ateşi ile üstümüze bastığı yine böyle bir gecede, son bir manevradan kan ter içinde kalmış vücudundan üniformasını son defa eski yaveri Yusuf çıkarıyor, bana öyle geliyor ki o artık uzun yaşamıyacaktır, yine o gece beni büsbütün harap eden başka bir hâtıra. Çiftliğin aşağısında yıkık bir su haznesinde bir adamın saklı olduğunu haber veriyorlar.

Birkaç gündür jandarmaların kovaladığı idam mahkûmu bir eşkiya olması mümkün. Yusufun silahını alarak Kâhya'nın önüne düştüğünü görünce şaşırıyorum "çiftlikte bu kadar kişi, hele o dev yapılı Kâhya varken niçin o? diyorum.,, Bana anlatıyorlar ki ölüm tehlikesinde hizmetçiler öne sürülmez önde yürümek beyin hakkıdır. Bu belki vahşi fakat ihtişamlı derebeyi hakkını aramağa sessiz sedasız giden genç adam bana garip bir heyecan veriyor.. onun sağ döneceği bile bilinmeyen bu bulanık saatte bu tesirler altında..

Bir an için eski şarkıyı ben de duyar gibi oluyorum. Babamın kulağına usulca: Baba söylemeğe cesaret edemiyorsun, benim bu adamla evlenme mi çok istiyorsun galiba, ben bunu yapacağım diyorum.

AYŞE, ağlayarak. — Görüyorsunuz ki onu sevdiniz, hâlâ da seviyorsunuz.

ZÜLEYHA, sertleşerek. — Hayır kaza, hastalık. *(Titremeler içinde dişleri birbirine vurarak)* Anadolu'nun zehir gibi sıtması..

AYŞE, çocuk ağlayışıyle. — Ayrılmamalısınız, siz ayrılmamalısınız.

ZÜLEYHA, kendini toparlıyarak. — Dikkat geliyorlar. *(Yusuf ile Kaymakam merdivenden inmektedirler.)*

KAYMAKAM, hayretle. — Ne o sulu göz sen yine mi ağlıyorsun?

YUSUF. — Belki de hakkı var. Biraz neş'elenelim diye meclisimize geldiler aksi oldu hepimiz deniz gibi taştık, fakat söz veriyorum acısını çıkaracağız pek yakında yine burada bir gece eğlencesi yapacağız. Çalacaklar oynayacaklar.

KAYMAKAM. — Çok yaşayın. *(Ayşeye.)* Hadi artık yola düşelim araba hazır. *(Sessiz bir ayrılış.)*

SAHNE III

ZÜLEYHA - YUSUF

YUSUF. — Sen rahatsızsın galiba, söyledim ben sana dinlemedin.

ZÜLEYHA. — Hayır hiç bir şeyim yok, belki değişik hava belki de eski sıtmam yokladı hafifçe..

YUSUF, fevkaledeliği görmeyerek. — İhtiyaten bir kaşe almalısın uyumadan, baş ucundaki dolaba koydum ilâç kutusunu, fakat ben korkuyorum ki ayağını zorladın..

ZÜLEYHA. — Hayır..

YUSUF. — Doğru söyle ağrı sızı var mı?

ZÜLEYHA. — Hayır temin ederim.

YUSUF. — Yatmalısın artık *(Züleyha başını önüne eğer cevap vermez)* herhalde dinlenmeye ihtiyacın var.

ZÜLEYHA, yine bir sükûttan sonra değişerek. — Evet hakkınız var yatmalıyım.

YUSUF. — Yardım edeyim sana..

ZÜLEYHA, inatçı. — Hayır ben kendim giderim Allah rahatlık versin *(merdivenleri çıkar).*

YUSUF, arkasından kanepeyi göstererek. — Sıcakta içerde uyumak kabil değil, ben geceyi burada geçireceğim bir şeye ihtiyacın olursa çağırırsın. Gece o kadar sakin ki hafifçe seslenmek kâfi. *(Züleyha dönmeden ağır ağır yoluna devam eder. Yusuf başını havaya kaldırıp düşündükten sonra masasına ilerleyip kadehini doldurmaya başlar.)*

İKİNCİ PERDE

(Birinci perde tablo I dekoru: Sıcak bir öğle vakti Yusuf ile Kaymakam dışardan gelerek ceketlerini sağdaki mermer masa üzerine atmışlardır, Yusufun arkasında açık yakalı kolsuz bir gömlek, ayağır'da sandallar.)

SAHNE I

KAYMAKAM, YUSUF, pek az sonra KAPTAN daha sonra BABAEFENDİ, ZEHRA, ZÜLEYHA, AYŞE, HACER ve MÜŞERREF

KAYMAKAM, sahnenin ortasında dört bir tarafa bağırarak. — Zehra hanım, Müşerref... Hacer... Ahmet... Zehra hanım... Müşerref...

YUSUF, elinde bir fırça ile otelden çıkarak. — Nâfile birader in cin yok, bereket kapı açık da su testisi ile fırçayı bulabildim, fakat ne toz deryası yarabbi *(fırça ile pantolunu süpürmeye başlar).*

KAPTAN, dipten girerek. — Hoş geldiniz beyler gözlerimiz yolda kaldı.

YUSUF. — Eyvallah Kaptan, feryat figan bizimkileri arıyoruz, senin vapurda olmasınlar...

KAPTAN. — Yok... ben oradan geliyorum.

KAYMAKAM. — Kapı baca açık olduğuna göre uzakta olmayacaklar.

YUSUF, kaptana. — Sen nereden böyle?

KAPTAN. — Taşucundan. Tepeden iki katırın indiğini gördüm dürbünle baktım siz. Sandala atladığım gibi geldim. Nasıl gitti işleriniz?

YUSUF. — Mükemmel, biz iki gece Tepe köyünde kaldık, bu ada mermer değil mücevher yatağı... *(ceketinin yanındaki çantayı işaret ederek)* çantayı aç da getirdiğim birkaç numuneye bak *(süpürmeğe başladığı elbiseden çıkan tozlara bakarak)* tozu bile başka mübareğin. Hazırol başka işleri bırakıp buradan mermer taşıyacağız...

KAPTAN, gülerek. — Taşucunu siler, mermer ucu yazarız gemiye.

KAYMAKAM, etrafa bağırarak. — Zehra hanım... Müşerref..

ZEHRANIN sesi, uzaktan. — Geliyorum bey... *(Babaefendinin uzaktan avaz avaz bağırdığı işitilir).*

BABAEFENDİ, dışardan. — Br. alçak hırsız hiç utanmazsın mı? İn aşağı diyorum sana kıracağım ayaklarını.. bre ne hakkın vardır eriklerimi çalınaklığa?

YUSUF, Kaptana. — Eyvah senin çocuklardan biri galiba Babaefendinin meşhur eriğine çıkmış.

BABAEFENDİ, uzaktan. — Bre in diyorum sana tas atacağım kafa patlayacağım *(birdenbire kadın haykırışmaları işitilir).*

KAYMAKAM. — Mesele ciddileşiyor.

YUSUF. — Yahu bu bizimkilerin sesi *(üçü de sola yürürler fakat Babaefendi onları karşılar elin-*

deki sopayı yere atmış, iki avucuyla yanaklarına şamarlar vurarak ince ince haykırmağa başlar).

BABAEFENDİ. — Bre ben ne halt etmisim ne halt etmisim *(sesini incelterek)* aman beyefendiciğim keseceksin beni ne zaman öğreneceksin yanlışlık.

YUSUF. — Hayrola Babaefendi... ne oldu?

ZEHRA, kolundan bir sepetle sağdan girerek. — Ne var ne bağırıyorsun?

BABAEFENDİ, eliyle solu gösterek. — Benim bardak eriğinde birkaç gündür hırsız dadandı erikleri çalıyor otların içinde yatıp bekliyorum ama uyuyorum yakalıyamıyorum. Şimdi gördüm ağacın üstünde bre in derim saklanır tasları atmaklığa başladım *(tekrar yanaklarına vurup ince ince haykırmağa başlar)* beyefendiciğim ben ne yaptım hırsız senin hanımefendi değilmiş? *(Züleyha, Ayşe, Hacer, Müşerref gülüşerek soldan girerler. Züleyha açık bir yaz elbisesiyle değişmiş, çocuklaşmış şen ve çevik Ayşe yeldirme baş örtüsünü atmış renkli bir emprime ile Hacer ve Müşerrefin kılıkları da Züleyha'nın eski elbiseleriyle değişmiş, Müşerref bir plaj çantası taşımakta).*

ZÜLEYHA, gülerek. — Aferin Babaefendi size, misafire böyle mi yaparlar?

ZEHRA, gülerek. — Allah belânı versin bunak..

ZÜLEYHA, Kaymakamın ve Yusufun elini sıkarak. — Hoş geldiniz.

YUSUF, gülerek. — Hoş bulduk.

ZÜLEYHA, neş'eli ve mahçup. — Talihsizlik buna derler *(Ayşeye)* fena yakalandık, hem kaç tarafdan. Ne yapacağız şimdi?

BABAEFENDİ. — Bre güzünü sevdiğim hanımefendi niçin söylemezsin kimsin? sana bardak eriklerini ağacıyla vereyim.

ZEHRA. — Sende bir kere bakmak yok mu bunak?

BABAEFENDİ. — Nereden göreceğim benim gözlüklerim var? Ağaçta gördüm çıplak karı bacakları Müşerreftir. Başkasıdır nereden bileyim.

MÜŞERREF, kalın kalın bağırarak. — A, A.. yediği halta bak, ben hırsız başı mıyım?

ZEHRA, yanındaki Müşerrefe elinin tersiyle bir tokat atarak Babaya. — Hanımefendinin bacaklariyle bu mendeburun meşin bacaklarını nasıl karıştırırsın?

BABAEFENDİ, mâsum bir hayretle. — İnanırsın ben de yaprakların arasında sedef gibi birşeyler gördüm ama düşünemedim. E.. bir parça ihtiyarlık da var..

ZÜLEYHA, gülerek. — Doğrusu hepimizde az çok kabahat var, ben saklanmağa çalıştım bunlar da Babaefendiyi sopa ile görünce korkup kaçtılar *(Kaptana)* bir kere hırsızlık edeyim dedim, şanssızlık..

YUSUF, gülerek. — Müsaade et de ben sana çıkışayım; on iki gün evvel şuraya kucakla getiriyoruz seni, yavaş yavaş yürümeğe gezmeğe başlıyorsun, buna hepimiz seviniyoruz fakat denize girmek fazla değil mi? görüyorum ki denizden geliyorsunuz üstelik de o bacakla ağaca çıkmak..

ZÜLEYHA, bir suçlu çocuk gibi. — Ne yapalım oldu..

KAYMAKAM, şakadan Ayşeye kaşlarını çatarak. — Sen de pek süklüm püklüm duruyorsun yanaş bakalım şöyle.

ZÜLEYHA, Ayşeye. — Sıra sizin Ayşe Allah yardımcınız olsun.

AYŞE, mâsum bir koketlikle. — Yusuf bey gibi azarlarsa kabul.

ZÜLEYHA, gülerek. — İzin verir misiniz onun hesabını da ben vereyim Kaymakam bey Ayşeyi denize ben teşvik ettim fakat size temin edeyim ki hiç bir gözün göremiyeceği bir koy bulabilmek için her gün yarım saatten fazla yol yürüyoruz.

KAYMAKAM. — Sonra yeldirme baş örtüsü filan da atılmış.

ZÜLEYHA. — Bakın onun mes'uliyetini üzerime alamıyacağım, çünkü o ciddi mesele, benim için pek fena düşünmenizi istemem.

KAYMAKAM. — Aman sakın yanlış anlamayın hanımefendiciğim ben öyle müteassıp adam değilim inkılâpta kadınlara çarşafı peçeyi attıranlar mülkiye amirleridir. Balolarda bile dansları valiler açmazlar mı? O kendi inat etti baş örtüyü yeldirmeyi çıkarmamakta. Ne mutlu ki onun sofuluğu yüzünden beni azletmediler.

AYŞE. — Sofuluktan değil ama ne bileyim alışılmış.

KAYMAKAM. — Demek çabucak böylesine de alışılıyormuş? *(kıyafetine bakarak)* sen bayağı gençleştin de *(Ayşe utanarak ellerini yüzüne kapar).*

ZÜLEYHA, sesini değiştirerek. — Ben müsaadenizle giyineyim *(Yusufa bir şey söylemiş olmak için)* biraz sonra görüşürüz değil mi?

YUSUF. — Doğrusu aranırsa deniz asıl bana lâzım o kadar toz toprak içindeyim ki fakat ben öyle pek uzaklara gitmiyeceğim şuracıkta yıkanırım.

(Kaptan, Yusuf, Kaymakam, Babaefendi basamakları çıkarak uzaklaşırlar, kaybolurlar; Züleyha omuz başından ayrılmayan Hacerle eve yürür).

ZEHRA. — Ben de geleyim mi?

ZÜLEYHA. — Zahmet etmeyin Hacer bana yardım eder *(Züleyha, Hacer soldan çıkarlar).*

SAHNE II

AYŞE, ZEHRA, sonra ZÜLEYHA, HACER

ZEHRA, evvela ikinci plandan çıkan Yusufa, sonra Züleyhaya bakarak. — Hey gidi hey bunlar da insan mı ki?

AYŞE, yanlış anlıyarak. — O nasıl söz Zehra-hanım?

ZEHRA, gülerek. — Yok fenaya çekme bizim gibi insan mı demek istiyorum. Bu ne koca böyle? Güzellikse güzellik para da para nerede ise Meryem ana gibi karısının önünde mum yakıp istavroz çıkaracak.. hey gidi bizim kocalar hey.

AYŞE, gülerek. — Nesi var bizim kocalarımızın? Sağolsun benimki bir parça huysuzdur ama..

ZEHRA. — Huysuzluğu benimkinde görmeliydin hanımcığım, ölmedenki kavgalarımızı siz de bilirsiniz ya hele içtiği zaman..

AYŞE. — Keşke yine sağ olaydı da..

ZEHRA, düşünerek, uzaklara bakarak. — Orası da öyle ya *(sepetini alır soldan çıkmağa hazırlanır sonra tekrar sepeti bırakarak değişik bir sesle)* doğrusunu ister misin Ayşe hanım? Öyle dedim ama ben

yine de benimkini değişmiyeceğim, çünkü mâlum ya tam murad olmuyor.

AYŞE, şüphelenerek. — Neden öyle söyledin?

ZEHRA, yine gidecek gibi. — Hiç deli sözü kaleme gelir mi?

AYŞE. — Yok yok senin dilinin altında bir şey var.

ZEHRA. — Malum ya dil dokuz boğumdur.

AYŞE, şüphesi artmış. — Dur kaçma ben meraklı kadınım aramızda teklif mi var?

ZEHRA. — Yok canım öyle ehemmiyetli değil, Yusuf bey iki gecedir mermer ocaklarında.. demin geldi. *(Taklit yaparak)* bonjur bonsuvar şöyle birbirlerinin elini sıktılar, iki gece birbirinden ayrı kalmış karıkoca böyle mi yapar?

AYŞE, dargın. — Tuhaf söylüyorsun Zehra hanım, elâlem içinde birbirlerine sarılacak değiller ya belki utandılar..

ZEHRA. — Yok evelallah onlarda öyle ufak şeylerden utanacak surat yok. Ben çoktan anladım aralarında bir şey olduğunu. *(Gülerek)* yahut daha doğrusu olmadığını...

AYŞE, ciddi ve sert. — Bana bak Zehra hanım sakın bir daha böyle söyliyeyim deme, bak eğer kulaklarına giderse.

ZEHRA, alaycı. — Kasavet çekme hanımcığım, ben her gördüğümü söylesem adada taş üstünde taş kalmaz, sordunuz da söyledim bu kadarcığını da, hadi allahaısmarladık *(sepeti alır yürür).*

AYŞE, bir tereddütten sonra. — Zehra hanım.

ZEHRA. — Efendim*(dönmeye niyeti yok gibi).*

1971 — Birinci Basılış — F. 12

AYŞE. — Gel buraya Allahaşkına, içime bir kurt soktun sonra da bırakıp gidiyorsun, başladık devam edeceğiz.

ZEHRA. — Ha şöyle yola gel, kadın kadına konuşuyoruz *(ciddi)* bunlar biraz dargınlar birbirlerine, biraz diyorsam epice... aralarındaki fazla nezaket bile bundan, kibar dargınlığı.. bu bizimkinin tersine *(küçük bir kahkaha ile)* biz darıldık mı gelsin sopa.

AYŞE, mâsum bir hayretle. — Fakat nereden çıkarıyorsun bu dargınlığı.

ZEHRA. — Ağız yapma sen bal gibi farkındasın *(Ayşe utanarak güler)* mâlum ya ben yenge kadın gibi gece gündüz aralarındayım, geceleri ayrı yatıyorlar; hanım burada, Yusuf bey deniz kenarında.

AYŞE. — Belki sıcaktan.

ZEHRA, tehdit ederek. — Giderim ha, çatlarsın meraktan. *(Devamla)* evvelâ aklıma sığmadı dargınlık da olsa canavar gibi erkek ha. Nasıl boş bırakır bu kadar güzel bir kadını? *(Ayşe utanır)* sonra Yusuf bey de nasıl boş bırakılır? Biz de balıkçı ile darılırdık ama dayak faslı bitti mi hadi sofra başına, yahut... Git gide beni bir meraktır sardı yoksa birbirlerini mi sevmiyorlar? Olur fakat o da değil, domuz gibi seviyorlar. Yusuf beye dikkat ettim iyi kötü ortada bu kadar kadın var, açık saçık dolaşıyoruz; Allahın kulu bir gün birimize şöyle bir alıcı gözüyle bak ne gezer..

AYŞE, acı acı gülerek. — İlâhi Zehra hanım..

ZEHRA. — Yok öyle deme, öyle kibar erkeklere fukaranın namusu mubahtır. Daha hoşlanırlar

öyle hizmetçi gibi kadınlardan. Babanın da dediği gibi daldan armut koparır gibi elini uzatıversin olur biter. Hele benim zavallı Hacer ağzı var dili yok, şöyle bir köşede sıkıştırıp çenesinden tuttun mu tamamdır, o tahtabacak Kaptan bile ikide bir kızı yakalar *(taklit yaparak)* ha gel yanuma bakayum senin nereni ısırdı o çapkın? diye gözlüğünü takar. Yusuf bey benimle bile ikide birde şaka eder alı alına moru moruna kadınsın sen daha beş koca eskitirsin der, haniya haniya?

AYŞE, gülerek. — Tuhafsınız Zehra hanım..

ZEHRA. — Hasılı bu mesele bana merak oldu geceleri bir isteği var mı diye odasına uğrarım, üç dört gece evvel bir parça rahatsızdı erkenden odasına çekildi. Geceyarısından sonra bir dolaşayım dedim, baktım kapısı aralık, penceresi açık soyunmadan uzun koltukta yatıyor; üstüne hafif bir örtü atayım dedim ayak sesleri duymuş olacak ki kımıldanır gibi oldu fakat başını çevirmedi uyku ile uyanıklık arası bir hal, birden bire içimden öyle geldi ki beni kocası sanıyor arkasında durdum sesimi çıkarmadan ellerimi şöyle hafifçe omuzlarına dokunduruverince vucudu bir titreyiş titredi başını çevirmeden bir "hayır hayır, rica ederim" deyişi vardı sonra da ben olduğumu anlayınca o ne şaşkınlık, öfkesini belli etmemek için ne gayret..

AYŞE, heyecanla Zehranın ellerine yapışarak. — Ama bunları nasıl fark ettiniz?

ZEHRA. — Kadınız Ayşe hanım, zenaatımız bu, bunları mektepte öğretmezler *(hasretle)* Balıkçı öğretir bunları adama, dalgın uykularımda o da beni böyle omuzlarımdan tutardı ben de hayır hayır

derdim ama onun nasıl bir hayır olduğunu ben pek iyi bilirim. İnanır mısınız öldükten sonra da oldu. Yatağın üstünden enseme bir şey sarkıp dokunduğu zaman uykumun arasında kaç kere hayır hayır diye inlemişimdir *(Ayşe'nin çenesini tutarak sana hiç olmaz mı?)*

AYŞE, yüzünü kapayarak. — Allahaşkına beni karıştırma, utanırım böyle şeylerden.

ZEHRA. — Ben utanmam, ne olsa balıkçı terbiyesi *(düşünerek)* evet var bir şey aralarında kaç defa dilimin ucuna geldi..

AYŞE, dehşetle. — Aman sakın ha..

ZEHRA. — Sakın ha amma, yüreğim dayanmıyor, ben sizin gibi arkadaşı olsam mutlaka bir şeyler yapmağa çalışırım, darılırsa darılır ama benim elimden ne gelir? *(Çıngıraklı bir kahkaha ile)* böylelerine büyü yaparlar ama Allah kahretsin bir türlü öğrenemedim *(Züleyha soldan görünür arkasında Hacer).*

ZÜLEYHA, neşeli. — Sizin bu kahkahalarınıza bayılıyorum Zehra hanım.

ZEHRA. — Fukara ziyafeti derler ona hanımefendiciğim *(sepeti göstererek)* yazın kırlardan toplayıp kuruttuğum mantar, çeşme suyu bir de kahkaha, başka nemiz var ama sakın acımayın oh olsun bana. Nasıl kılıçlı zabiti bırakıp takılır mısın yarım papuçlu balıkçının peşine? Bak şimdi miralaymış o. Miralay karısı olacaktım, çocuklarım bir şeker parçası için bir birlerinin ağzını yırtmıyacaklardı.

ZÜLEYHA. — Kader, ben eskiden bu kelimeyi anlamazdım fakat Anadolu'yu tanıdıktan sonra evet, kader.

ZEHRA. — Fakat kaçmasaydım, bu sefer de balıkçıya yanacaktım. *(Elleriyle göğsünü yırtacak gibi)* hem nasıl, ara sıra balıkçıyla kavga ederken "keşke ötekine varaydım" diye yalan söylerdim inanırdı da zavallı bana daha fazla vururdu yazık ki siz onun tadını bilmiyeceksiniz;

ZÜLEYHA. — Neyin?

ZEHRA. — Erkeği ile saç saça baş başa dövüşmenin. Benim de elim armut devşirmezdi, ben de vururdum ısırırdım ama balıkçıya güç yeter mi? vücudumu çürükler içersinde bırakırdı, çürükler geçti amma sızı hala içimde duruyor *(git gide azalarak)* siz kibarsınız bizim gibi sevemezsiniz. Bakın kocanız erkek güzeli, bir kıral kızı sizden daha rahat mıdır. Allah daha iyi etsin, bugün açlıktan beni tahta bacak kaptan istese fitim, ama balıkçı sağ olaydı onu Yusuf beye de değişmezdim. Demin Yusuf bey taş ocaklarından geldi, siz denizden etleriniz sertleşmiş, deriniz gerilip kızıllaşmış buğu içinde. *(Çapkın bir gülüşle)* sağlam beyefendi hepinizi sopa ile kovuyor dedim, ne gezer? terbiyeli terbiyeli konuştunuz parmaklarınızın ucuyla birbirlerinizin elini sıktınız, benim balıkçı uzaktan gelecek eli elime dokunacak sonra bırakıp traş olmağa denizde yıkanmağa gidecek. *(Sepetini kapıp kaçarak)* Allahaşkınıza kusuruma bakmayın adım üstümde deli Zehra.. *(Zehra Hacer çıkarlar).*

AYŞE, elini yüzüne kapayarak. — Sahiden deli bu kadın..

ZÜLEYHA, sükûneti içinde boğmağa çalıştığı bir garip heyecanla. — Bilinmez o kadar kolay hüküm vermemeli. *(bir sükûttan sonra)* Ayşe.

AYŞE, bir fevkaledelik hissederek. — Efendim..

ZÜLEYHA, değişik ve ağır bir sesle. — Size bir gün söylemeği vaadettiğim şeyin zamanı geldi. Bir sır söyleyecek gibi tavırlar alıyorum fakat değil, bütün memlekette hamallara, arabacılara varıncaya kadar bilmeyen yok benim sırrımı. Buraya gazete geleydi siz de öğrenecektiniz.

AYŞE, ürkmüş. — Nasıl?

ZÜLEYHA, zehir gibi. — Bugün Yusuf Züleyha masalından daha meşhurdur benim sırrım.

AYŞE, dehşeti artmış. — Korkuyorum..

ZÜLEYHA. — yok yok yalnız soğuk kanlı dinlemelisiniz beni, aramızdaki uçurumu o zaman anlıyacaksınız. İşte ayrılık kararından sonraki hikâyem: İstanbuldayım dayımın köşkünde yani eski muhitimdeyim, kocasından ayrılmış bir kadınım? Ne olacağım? O da belli değil; bildiğim bir tek şey var nihayet bir erkek kadar hür bir kadınım. Belki Amerika projesine dönerim tekrar, belki ingilizce hocalığı gibi bir şey bulurum, yahut yeniden evlenirim, bu çok zayıf bir ihtimal fakat hakkım. Kendi doğup büyüdüğüm muhit olmasına rağmen bir parça yadırgadığım bu havada ve bu bulanık bekleyiş anlarında bütün kuvvetim hür bir insan olmak gururundan ibaret.. kimseye verilecek hesabı kalmamış olmak gururundan ibaret. Bütün kuvvetim bu anlıyor musunuz? Dayımın Silifkedeki Gölyüzü çiftliğinden bambaşka bir sosyetesi var, dans ediliyor, kumar oynanıyor, hasılı *(müstehzi)* kibarca eğleniyorlar. Bendeki erkek gibi hür kadın hâlinden alınmış cesaretle bir takım ufak tefek erkekler dolaşıyor etrafımda *(gülümsiyerek)* boyları, yaşları, mevkileri için söyle-

emiyorum, yoksa içlerinde pırıl pırıl genç adamlar, dayım gibi büyük politika adamları, büyük iş adamları, san'at adamları var, bana kur yapıyorlar, sarkıntılık yapıyorlar ne diyecektim onlar da benim gibi hür. Ben bir tanesini gözüme kestirirsem kim beni ona kur yapmaktan menedebilir? Mahkeme kararının kat'ileşeceği hürriyetimdeki son pürüzün kalkacağı günü, işte bu vaziyette bekliyorum. Nihayet bu yazın ilk günlerinde bir akşam üstü Suadiye gazinosundayız, tanıdıklardan biri Avrupa sefaretlerinden birinde kâtip olan genç bir çocuk yeni aldığı arabayla Züleyhayı dağa kaçırmağa geldim diye gangster taklidi yapıyor, etrafımdakiler yine şakadan ayağa kalkarak, ona, zor müsaade ederiz diye gülüyorlar, ben de ayağa kalkıyorum Züleyhanın kendi gitmek isterse kim mâni olur diye meydan okuyorum. Tamamiyle hür bir insan değil miyim?

AYŞE, bağırır gibi. — Ne yaptınız?

ZÜLEYHA, marazî gururu içinde. — Hür değil miyim boşanmış bir kadın değil miyim? Yanımdaki adam âşıkım da olsa kimin ne demeye hakkı olabilir? Zaten bütün isyanım bundan gelmiyor mu?

AYŞE, elleri yüzüne kapalı. — Ah ne ihtiyatsızlık!

ZÜLEYHA. — Hasılı o direksiyonda, ben omuz başında Alemdağına doğru uçuyoruz, sonra biz dağdaki meşhur çeşme başında onun çantasındaki viskiyi içerek sandöviç ve meyva yerken gece bastırıyor ondan ötesi karanlık, esrar *(Ayşe hafif bir haykırışla bir elini gözlerine kapar ve o vaziyette kalır)* bu karanlığın içinde ne geçti işte onu hiç bir zaman hiç bir insanın bilmesine imkân olmayacak, bu

sefer Çamlıca yolundan yine uçar gibi bir dönüş fakat Dudullu'nun biraz ilersinde bir asker kamyonuna çarpıyoruz gözümü açtığım zaman karanlık sefil bir köy kahvesinde görüyorum kendimi, ben daha sefilim üstüm başım param parça kan içinde, birkaç yerimden yaralıyım bacağım kırılmış beni kazayı yapan kamyonla Üsküdar'da bir kliniğe götürüyorlar hastalığımın devamı müddetince orada kalıyorum..

AYŞE. — Ah ne korkunç şey..

ZÜLEYHA. — Kaza dakikasına kadar olan vakalarda anormal hiç bir taraf yok; iki arkadaşın bir otomobil gezintisi. Bundan tabii ne olabir bu zamanda? Fakat kucak kucağa yolun kenarına yuvarlandığımız ve ertesi sabahtan itibaren bunu gazeteler yazmağa başladığı andan itibaren bütün memleket efkârı umumiyesine karşı ben o adamın metresi değil miyim? Çünkü başka türlü düşünmeye akıl imkanları müsait değil..

AYŞE, isyanlar içinde. — Olamaz olamaz değil mi? Hakikatı kendiniz biliyorsunuz, Allah biliyor değil mi?

ZÜLEYHA, zehir gibi bir gülüşle. — Orası öyle, suçlu isem suçumu, suçlu değilsem suçsuz olduğumu kendim biliyorum tabii, ama bu neyi değiştirir?

AYŞE. — Suçlu olamazsınız *(Züleyha susar)* suçlu olamazsınız değil mi? *(Hırçın)* söyleseniz bana suçlu olmadığınızı?

ZÜLEYHA, hüzün ile. — İşte mesele burada, olamaz diyorsunuz değilsiniz diyorsunuz o kadar eminseniz bunu bana sormağa neden lüzum görüyor-

sunuz? Yavrucuğum suçlu değilim desem benden yemin de istemiyeceğinize emin misiniz? Şüpheniz var ki soruyorsunuz..

AYŞE. — Hayır şüphe değil fakat..

ZÜLEYHA, ısrar ile sözünü keserek. — vardır. Hakkıdır da. Ne gazeteler ne hiç kimse açık bir şey söylememekle beraber bu artık bütün Türkiye'nin kanaatidir, senin de çaresiz öyle olacaktır. Böyle olunca kendimi korkudan yalan söyleyen bir kadın vaziyetine düşürmek niçin?

AYŞE. — Bana söyleyiniz..

ZÜLEYHA. — Ne size ne hiç bir kimseye. Kime hesap vermeye mecburum ben?

AYŞE. — Yusuf beye..

ZÜLEYHA, isyanla. — Hele ona hiç *(ağır ve resmi bir tavırla)* bu sözüme dikkat ediniz Ayşe, *(tane tane)* günün birinde bu küçüklüğü yaptığımı ona, ben suçsuzum dediğimi haber alırsanız zavallılığın çaresizliğin son derecesine düştüğümü anlıyarak acıyınız bana. Hür bir insan değil miyim? Resmen boşandıktan sonra ne kimseye ne ona verilecek hesabım kalmış mıdır? Onun benden sonra Mersin barlarında dolaştığını söyledikleri zaman bir saniye merak edip kimlerle, nasıl diye sordum mu? *(Vahşi bir gülüşle)* deminden beri suç suç diye feryat ediyoruz suç nerede ki müdafasını yapayım? Bütün mesele burada, beni seviyorsanız, bana hürmetiniz varsa siz de israr etmemelisiniz Ayşe, bakın benim fazla parlak olmadığımı sizden saklamadığım bu günkü vaziyetimde bu gururdan başka dayanacak bir şeyim yok..

AYŞE, ağlayarak ona sarılır. — Ah Züleyha abla..

ZÜLEYHA, mağrur bir hüzünle onu okşayarak. — Çocuk olmayınız.

AYŞE. — Aklıma sığmıyor o halde neden beraberşiniz?

ZÜLEYHA. — Yine mi o sual? *(bir sükûttan sonra)* evvelce de söyledim bilmiyorum beni harap eden de bu..

AYŞE, ısrarla. — Nasıl olur?

ZÜLEYHA. — Bilmiyorum belki de bir hastalık hali, klinikte 45 gün yalnız yattım *(acı bir istihza ile)* yalnız diyorsam büsbütün değil, akrabalardan dostlardan hatırımı sormağa gelenler oluyor muhterem dayım, yengem, kızları, ellerinde çiçekler, şeker kutuları onların mevkileri de güç, gazetelere düşmüş bir rezaletin kahramanını arasalar bir türlü, aramasalar bir türlü; başka dostlar için de öyle.. sonra tatlı bir merakları da var; vak'adan iki gün sonra Avrupadaki memuriyetine savuşan o genç adamla aramızda ne geçtiğini ağzımdan dinlemek için yanıyorlar. Bunlar dostların en vefalı yahut cesurları, ötekiler bunu da yapamayacak haldeler. Beni aramaktan korkuyorlar hakları da var, çünkü ben artık efkârı umumiyenin bir mahkûmuyum, yatakta sarılı kırık ayağımla bir tabuyum, tabuya yanaşılır mı? *(Zehir gibi bir gülüşle)* ziyaretcilerim arasında hot sosyetemizin sayılı bazı kadınları da var, bana en yakınlık gösterenler de onlar, çünkü mağrur diye, yanaşılmaz diye şöhret almış Züleyha artık kendilerine akran oldu.

AYŞE. — Dayanılmaz bunlara..

ZÜLEYHA, ağır ağır sakinleşerek. — Artık hastahaneden çıkmak zamanı gelmişti, iskandalden sonra dayımın şerefli evine dönmek olmaz tabii. Başka bir yer, belki bir pansiyon odası lâzım gelecek. İşte bunu koyu koyu düşünmeye başladığım günlerden birinde, o gün dayımla yengem de yine çiçekleri şokoloları ile yatağımın yanında oturmuşlardı birden bire onun geldiğini haber veriyorlar.

AYŞE, dehşetle. — Yusuf beyin mi?

ZÜLEYHA. — Şaşırdım. En beklemediğim bu idi. 45 günden beri ondan ses seda çıkmamıştı, bence çıkamazdı da, o kadar mağrur adam kimbilir kendini nereye saklamıştı. *(Acı bir kin ve istihfaf ile)* o dakikada görmeliydiniz onları, dayımla yengemi.. o kapana kısılmış fındık sıçanı gözlerini hiç unutamıyacağım. Gelen vahşi bir derebeyidir... Her şey beklenebilir, fakat kapandayız kaçacak delik yok, dayım nefes almak için parmağıyla yakasını genişleterek konuşmak bana düşer diyor, fakat bu gözlerdeki bu aşağılık fındık sıçanı korkusu bana cesaretimi iade ediyor, bütün gururumla hayır bu bana ait bir meseledir diyorum. Sırtlarını kamburlaştırarak koridorlardan kaçmalarını görmelisiniz. *(Bir sükût)* Nihayet geliyor, halinde hiç bir fevkaladelik yok, birkaç gün bir yere gitmiş de oradan yorgun dönüyor gibi, geçmiş olsun diyor, eğilerek alnımdan öpüyor, Urfa taraflarında bir yerde olduğu için kazayı geç haber aldığını söylüyor, sonra odayı karanlık bularak pencereleri açıyor karyolamı gölgeden aydınlığa çekiyor bahçeye bakarak şimdiye kadar görülmemiş bir soğuk dalgasının cenupta bütün por-

takal ağaçlarını yaktığını haber veriyor, arkasından tesadüfen bizim "Taşucu' da burada yarın onunla hareket edeceğiz diyor.

AYŞE. — Görüyorsunuz ki o da anladı.

ZÜLEYHA, daima aynı acı gülüşle. — Suçlu olmadığımı mı *(bir sükût)* aramızda bir konuşma olsaydı her şey çabucak bitecekti fakat bu baskın evet evet baskın, zihnim birden bire duruyor; bu vakadan sonra Silifkeye dönmek mi? Niçin diyemiyorum, kuvvetli kollarının sürdüğü pencereler ve karyola gibi cansız bir eşya oluyorum. Herhalde hastalık, klinikte yattığım 45 gün. Bir hastaya hükmetmekten daha kolay ne olur? Beni bir kedi yavrusu gibi koltuğunun altında otomobile sonra vapura taşıyor, Taşucu'nun arka kamaraları benim için boyanmış güvertesine, gündüzün güneşine, gecelerin kırağısına karşı, yeni tenteler gerilmiş, haftalarca Marmarada Akdenizde küçük küçük iskelelere uğruyoruz, geceleri koylarda yatıyoruz kamaraların garip bir surette alıştığım taze boya ve sintine kokuları içinde hiç bitmeyecek hissini veren bir seyahat en sonra da bu ada.

AYŞE. — Sonu ne olacak bunun?

ZÜLEYHA. — Bilmiyorum Ayşe, şimdi ki, artık kendime azçok hâkim sayılırım, yine, yine bilmiyorum.

AYŞE. — Siz akıllısınız mutlaka bir şey anlamış olacaksınız.

ZÜLEYHA, bu söze ehemmiyet vererek. — Çok düşündüm "merhamet mi acaba?" dedim. Onda düşkünlere karşı masum bir merhamet ve vefa vardır. *(Derin bir üzüntü ile)* görüyorsunuz ki ne kadar dü-

şünürsem o kadar zihnim karışıyor. *(Bir baş dönmesi içinde gibi elini gözlerine götürür).*

AYŞE, mâsum bir kanaatla. — Ayıplayınız isterseniz beni Züleyha, benim köylü kafam başkasını almıyor, seviyor sizi Yusuf bey, ne olursa olsun sizi kaybetmemek istiyor.

ZÜLEYHA. — Hayır imkânı yok. *(Zaman zaman gelen tıkanık heyecanıyla yine kesik kesik)* fakat ilk günlerin şaşkınlığı içinde bunu da düşündüm. *(Ayşenin bileklerini hırpalarcasına sıkarak)* vap urda ilk gecemiz de Gölyüzünde evlendiğimiz odadaki gibi yalnız kaldığımız zaman, beni yatağıma yatırdığı zaman, zihnim bomboştu fakat biraz sonra ranzanın üstünden bir battaniye alarak dışarda yatmağa çıkınca şaşaladım, *(hırçın bir isyan ile)* şu halde ben ne beklemiştim? *(Ellerini yüzüne kapayarak)* ne küçüklük. *(Kaymakam merdivenlerden inerek yanlarına gelmeye başlamıştır. Züleyha bunu farkederek kendini toparlar yüzünü göstermemek için eve doğru birkaç adım atar).*

KAYMAKAM, Ayşeye yine o şakacı tavriyle. — Ne o sen şıklığı gitgide artırıyorsun, bu elbiselerden sonra boyada mı sürmeye başladın yanaklarına?

AYŞE. — Ne boyası rica ederim Nihat Bey.

KAYMAKAM, dikkat ederek. — Ooo sen yine ağlamışsın.

ZÜLEYHA, kendini bir dereceye kadar toplamış meydan okuyucu bir tavırla döner. — Kabahat onda değil efendim *(gülümsemeyi bırakarak ciddî ve maksatlı bir tavırla)* Ayşenin ağlamasına ben sebeb oldum fakat merak etmeyin zararlı bir şey değil, bir roman anlattım ona, böyle romanlar ağlana-

rak okunur fakat sonunda insan kendi saadetini daha kuvvetli hisseder, isterim ki Ayşe size de onu anlatsın, dinliyor musunuz Ayşe? bunu Nihat beye olduğu gibi anlatacaksınız hiç bir noktasını gizlemeden..

AYŞE. — İmkânı yok.

ZÜLEYHA, ağır ve hâkim. — Anlatacaksınız mutlaka istiyorum, bir kadının kocasına karşı hiçbir sırrı olmamalıdır, doğrusu budur, zaten Nihat Bey bunu bilmiyorsa burada gazete tefrikaları okumadığı içindir, bilmesi lâzımdır, onun karısının tanıştığı insanlar hakkında *(kelimesini aradıktan sonra başkasını bulamıyarak)* bir düşüncesi olursa hakkıdır, söz değil mi Ayşe? biraz sonra yemekte görüşeceğiz *(başını çevirmeden ağır ağır eve yürür).*

Perde iner ve tekrar açılır.

(Sahne yine fener önü, fakat bu defa ay yoktur ışık olarak yanlız fenerin muayyen ve ağır fasılalarla sahneyi tarıyan projektörü. Bir zaman sonra Yusuf ile Kaptan arka kapıda belirirler karanlıkta ihtiyatla merdivenleri inerler Yusuf ayağına ilişen bir sandalyaya kolundaki ceketi attıktan sonra kibritle asma feneri yakar hafif bir aydınlık, Yusuf yine yarı çıplaktır.)

YUSUF. — Kaptan biraz oturmaz mısın?

KAPTAN, fenerin ışığında güçlükle göğsünden çıkardığı kapaklı saate bakarak. — Aman bey bana izin ver gidip yatayım, gece yarısını da geçtik.

YUSUF. — Gece tavuklar içindir insan öyle şey tanır mı?

KAPTAN. — Çok yoruldum, az dolaşmadık seninle kırlarda.

YUSUF. — Bu saatte bize hizmet edecek kimse yok ama bir iki lokma bir şey bulup yiyelim, hiç değilse bir parça meyva var biraz da rakı içeriz.

KAPTAN, yorgun yorgun bastonuna dayanarak ve gülerek. — Benden paso bey, benim için uykudan iyi yiyecek olur mu?

YUSUF. — Bu sıcakta uyunur mu etme be Kaptan? Sen böyle değildin.

KAPTAN. — Değildik amma olduk, ha yiğitliği elden bırakmıyoruz ama çürüdük, kaç sene bu, kaç sene ha? Gemilerin demiri bile yosun tutup çürüyor.

YUSUF, inatla. — O kadar değil canım sen eski topraksın.

KAPTAN. — Amma bacak tahtadan, bir iki saat dolaştık ya ne yalan söyliyeyim kesildim.

YUSUF, gülerek. — Yol yürümek değil, gördüğümüz şeyler senin elini ayağını kesti.

KAPTAN, birden ateşlenerek. — O da doğru ya vay köpeğluları namus haya kalmamış ha, dişili erkekli yılancık husyaları gibi ikişer ikişer olmuşlar.

YUSUF. — Bırak iyidir o, gece sıcak, kanlar kaynıyor birbirlerini bu ateşte canları çektikten sonra mesele kalır mı? Bırak fukaraları dünyada sade muharebe etmeye gelmedik ya Kaptan? Bırak hürriyetine karışma herkesin..

KAPTAN. — Ben de karışıp sopa ile kovalamadım ya keratalarını, bana ne? Ben lâik adamım ha, biz ayağımızı ne diye verdik? Mart kedileri gibi kırlarda birbirlerini ısırsınlar diye, helâl olsun ha..

YUSUF, ısrarla. — Böylesi iyidir Kaptan, böylesi iyidir aldırma, *(gülerek Kaptanın omuzlarını sarsar)* karanlıkta kadınlardan bir tanesi senin koluna gireydi böyle demezdin ya..

KAPTAN. — Yine derdim..

YUSUF, onu tahrik için. — Demezdin.. düşün bir kere, meselâ o hoşur Zehra, alma kabağı gibi kollarıyle kan gibi dudaklarıyle seni karanlıkta yakalamış..

KAPTAN, heyecanla gülerek. — Bak ona söz veremem.. vay köpoğlu karı vay. Deniz salatasıyla karnını doyurur da dudakları neden o kadar kırmızıdır o gâvurun vişne reçeli bulaşmış gibi..

YUSUF, gülerek. — E hadi bakalım şu vişne reçelinin şerefine iç bir tane Kaptan *(masadaki şişeden bir rakı verir).*

KAPTAN. — Ha onu dedin mi pilavdan dönenin kaşığı kırılsın *(içer).*

YUSUF. — Hani o kayaların arasında herifle kol kola gezerken bizi görünce kaçan beyazlı kadın Zehra idi hiç şüphe yok..

KAPTAN, hararetle. — Değildir bey, değildir o, kalıbımı basarım değil.

YUSUF. — Çitten atlıyarak onların kulübesine kaçtı yahu..

KAPTAN, ısrarla. — Değildi, o tavşan gibi atlayıp kaçabilir mi o *(iki yana sallanarak)* o olaydı ha böyle kalçalarıyle anaç tavuk gibi giderdi, o beyazlı çoluk çocuk gibi bir şey, kimbilir öteki kız mıdır neydi o adı o öteki kuru kızın?

YUSUF. — Hacer mi? Hiç zannetmem, o öyle bir zavallı ki başına gelenden sonra.

KAPTAN, kurnaz. — Olur olur öylelerinden kork sen, yere bakan yürek yakan derler, bizde onlara ha..

YUSUF. — Her yerde öyle derler ama, olacak şey değil, her ne ise sen bir tane daha içmez misin.

KAPTAN, gülerek. — İçmem bey, ha o kaçan beyazlı karı o idi diye içime fiti saldın bir daha içersem karıya kulübesinden çıkarıp basarım sopayı, bırak namusumla gidip yatayım bey, geçti bizden o Rauf Kaptanla fırıl fırıl Akdenizi dolaştığımız zamanlar.. hadi.. hadi bana uğurlar olsun *(tahta ayağını sürterek bastonuna dayanarak merdivenleri çıkar kayaların arasındaki geçitten kaybolur.)*

SAHNE III

YUSUF, HACER

(Yusuf dolaşır bir kadeh doldurur fakat içeceği zaman bırakarak masanın üzerinden bir şeftali alır yemeğe başlar sonra soldaki kayalardan birine oturur).

YUSUF, bir ses işitmiş gibi sağa döner yerinden kalkarak. — Kim var orada *(duvarın yıkık yerine bakarak)* buraya gel kimsin sen? *(Yusuf ilerlerken deliğin yaprakları arasından koyu renk bir entari ile Hacer görünür)* gel yanaş bakayım sen miydin o? *(Hacer korkak bir hareketle başını sallar, Yusuf daha sert)* yakın gel *(Hacer titreyerek ilerler)* ne arıyorsun orada? *(Hacer yine cevap vermez)* Niye ce-

vap vermedin? *(yine sükût)* Nereden geliyorsun? *(sükût)* Bana bak kızdıracaksın beni, nereden geliyorsun? diyorum.

HACER, titriyerek yalvarır gibi. — Hiç efendim uyuyamadım, hava çok sıcak azcık dolaştım.

YUSUF. — Kiminle, kiminle? diyorum.

HACER. — Hiç kendi kendime.

YUSUF. — Yalan söylüyorsun kız, mutlaka biriyleydin..

HACER, şaşkın. — Yalnızdım, dolaştım, orada burada:

YUSUF. — Öyle ise neden seslendiğim zaman cevap vermedin, bir suç işlemiş gibi durdun saklanmağa çalıştın.

HACER. — Sizden korktum.

YUSUF. — Benim neyimden korktun? yiyecek miyim seni, dövecek miyim? Hem suçsuz insan neden korksun?

HACER. — Kendi kendime geziyordum sizi görünce korktum, rahatsız olmayın dedim.

YUSUF. — Evvela benden korktun, sonra beni rahatsız etmekten korktun, sözlerin bir birini tutmuyor, *(hemen hemen hiddetli)* bana bak sen kayalar arasında birisiyle beraberdin Kaptanla ikimiz de gördük, tanımazlar sanarak kaçtın ama tanıdık, inkâr etme çitlerin üstünden atlayıp kaçtın ha..

HACER. — Hayır ben *(birden bire ağlar Yusuf bu ağlayış karşısında yavaş yavaş değişerek yumuşak ve mahzun).*

YUSUF. — Yook ağlamağa gelemem ne yaparsan yap bana ne? Karışmağa ne hakkım var ki ağlatmağa olsun, hür değil misin? *(Ve Hacerin sessiz ses-*

siz ağlamakta devam ettiğini görerek âmir bir sesle) sil şu gözlerini bakayım *(Hacer entarisinin yenile gözlerini siler)* yanaş bakayım bana *(sağında kayaların önünde asma fenerin ışığında denize karşı dururlar)* gözlerini sildin ama hala yaş akıyor. *(Hacer tekrar siler)* kızım ben senin nen oluyorum ki bu kadar çekiniyorsun benden? Tut ki bir münasebetsizlik yaptım, sesim de zaten kavga eder gibi münasebetsiz bir sestir, hem yine senin iyiliğin için.. *(yumuşak)* karanlıkta dolaşmaya çıkmışsın başına gelen şeyden sonra korkmuyor musun? Ya yine yarıyam gibi birine tesadüf edersen bu karanlıkta yine biri *(dikkatle bakarak)* hiç de çirkin olmayan bu yüzüne bakarak seni tekrar ısırmağa kalkarsa? Bir şey soracağım sana Hacer doğru cevap verir misin? *(Hacer yavaş sesle bir şey söyler)* ne dedin verir misin? Ben senin babanım öyle mi? *(Acı acı güler)* garip baba, hadi öyle olsun, sen bir babaya cevap verir gibi söyle.. kız o adamla senin aranda bir şey var mıydı? *(Hacer anlamaz)* hani o seni ısıran adamla..

HACER. — Hayır beyfendi yemin ederim..

YUSUF. — Olabilir, fakat herhalde senden hoşlanıyordu, öyle değil mi? Herhalde sana karşı uzun zamandan beri içinden birşeyler geçiyordu..

HACER. — Bilmiyorum.

YUSUF. — Bak sana ne diyeceğim kız, beni iyi dinle, böyle en güzel geceleri lök gibi insanın yüreğine oturan bu adada yakında yine fırtınalar başlayacak. Anlattıkları doğru ise, bu feneri dalgalar döğecek, bu kadar mahrumluk içinde ne olacak se-

nin halin? Sen bu çehre ile birçok erkekleri çileden çıkaracak bir kızsın. *(Hacer ürkerek geri çekilir)* ne oluyorsun, babam dedin kabul ettik, biz sözüne vefa gösteren insanız, baba gibi konuşuyorum seninle, sen çok iyi bir erkekle evlenmeye lâyıksın, fakat burada buna çare yok, görüyorsun, ben bu adamı burada biraz soruşturdum fena adam demiyorlar, Sökede biraz toprağı da varmış gel seni şu adamla evlendireyim lakırdı zannetme, yüzde doksan onu yapabilirim ben, sen bir şey söylemiyorsun ama galiba razı olacaksın. Hacer, hiç olmassa bir evin, yiyecek bir lokma ekmeğin olur, ablan gibi büsbütün ziyan olmaktan kurtulursun, galiba anlaştık.. Hacer mecburiyeti sen de anlıyorsun değil mi? Ben yarından tezi yok Sökedeki tanıdıklarıma yazacağım .yalnız buna mukabil ben de bir söz isteyeceğim senden, bu adam sana lâyık olmayabilir, fakat kocan olduğu gün iş bitmiştir, *(bir tereddüdten sonra)* sonradan oynamıyacaksın değil mi? Ne demek istediğimi anlıyorsun oynamıyacaksın değil mi? Bu sefer de seni bırakıp ona acımayalım..

HACER. — Allah esirgesin.

YUSUF. — Sen çok konuşmuyorsun ama anlıyorsun bu da kâfi.. bana, babalık şimdilik sonuna eriyor, umduğum olursa ki olacak inşallah babalığa bir kere daha döneceğim, gitmeden sana burada bir düğün yapacağım, hadi git şimdi *(Hacer elini öpmek istemesine karşı çekilerek)* hayır hayır, senin babanım hiç şüphe yok ama, yine bana dokunma, hadi çabuk git. *(Fener sönmüş, sahne kararmıştır bundan sonra sahne yalnız deniz fenerinin aralık ışıklariyle aydınlanacaktır Hacer karanlıkta kaybolur..)*

SAHNE IV

YUSUF, ZÜLEYHA

(Yusuf feneri kurcalar, mumun bittiğini görerek bırakır, soldaki kayaların üzerine çıkar denize bakmağa başlar; biraz sonra da denizde bir şey görmüş gibi seslenir).

YUSUF. — Kim orada kayanın üstünde yatan? Kayanın üstünde yatan kim? Cevap ver *(yerden birkaç taş alıp kolunun bütün kuvvetiyle savurduğu görülür, üçüncüsünde bir kahkaha işitilir bu Züleyha'nın uzaktan kahkahasıdır, tavrını değiştirerek)* teslim mi diyorsun, sen misin Züleyha? *(Gülmeğe başlar)* fakat senin orada ne işin var? *(Dinler)* Anlamadım herkes bugün beni taşa tutuyor mu diyorsun? *(Biraz sonra gülerek)* şimdi anladım gündüz Babaefendı, gece ben, doğru fakat niçin seslendiğim zaman bana cevap vermedin? *(Daha kuvvetli gülerek* nasıl korktun mu.. sende mi? Bu gece herkes mi benden korkuyor? Besbelli iri vücudum karanlıkta heyulâ bir şey oluyor, bilmeden taş attığım için ben de Babaefendi gibi af dileyim senden, fakat yani, ihtiyatsızlığın haddini aştı, gündüz deniz, ağaçlara tırmanmak. Hadi bunu hoş gördük, gece kayanın üstüne çıkıp yatmak, *(dinleyerek)* kaya hâlâ sıcak kalmış olabilir ama sebep değil, hemen dönmelisin, ne olsa gece gecedir yoksa taş atmağa devam ederim, *(dinleyerek ne dedin gülerek)* ne zannettin elbette itaatten başka çare yok *(Yusuf geri döner iskemlenin üzerinden çeketiyle bir meyva daha alır duvarın dibin-*

deki kanepeye gelir uzanmaya hazırlanır birden bire Züleyha'nın bir hafif haykırışı.

YUSUF, süratle yürüyerek. — Ne oldu, düştün mü. ayağına bir şey mi oldu?

ZÜLEYHA, sesi artık açıkça işitilmektedir. — Hayır hayır yılan var..

YUSUF. — Yılan ne gezer adada?

ZÜLEYHA. — Gözümle gördüm..

YUSUF. — Vehimdir yahut bir gölge..

ZÜLEYHA. — Hayır gölge değil yılan, dikenlerin arasındaki şu bembeyaz taşın üstünden geçti, hem o kadar uzun ki..

YUSUF. — Karanlıkta öyle görünür, o olsa da biçareler zararsız su yılanlarıdır,

ZÜLEYHA. — Bu gece burada sabahlıyacağım, imkânı yok o dikenlerin arasından merdivenleri çıkamam..

YUSUF. — İyi ama başka yol yok bu taraflarda..

ZÜLEYHA. — Denizin içinden kıyı kıyı iskeleye gidebilir miyim acaba?

YUSUF. — Olur mu öyle şey? O küçük buruna ne bakıyorsun kuyu gibi bir yerdir.

ZÜLEYHA. — O halde sandal lâzım. Beni oraya götürmek için.

YUSUF. — Fakat sandal da yok aksi gibi, kaptanı Taşucuna götürdü, bakalım nöbetçiye seslenelim, *(ellerini ağzına koyup bağırarak)* Taşucu Taşucu Taşucu.. cevap yok.. görüyor musun nöbetçi de uyumuş yani vapur Allah'a emanet..

ZÜLEYHA. — Taşucunu bilemem fakat ben ne olacağım?

YUSUF. — Bekle ben oraya gelip seni yüklenceğim..

ZÜLEYHA. — Olmaz rahatsız olursunuz..

YUSUF. — Başka çare var mı *(fenerin sağındaki geçitten denize iner biraz sonra ses)* korkma sıkı tut beni boynumdan *(Züleyha mayo iledir arkasında çıplak bacaklarını yarı yarıya kapayan bir bornoz, başında saçlarını tamamile kaplayan bir deniz başlığı, ayağında sandallar vardır, Yusufun sağ omuzuna ters olarak oturmuş ayaklarını onun arkasına sallandırmış, fakat bu vaziyette tutunabilmek için biraz arkaya kaykılarak sağ kolunu onun boynundan geçirmiştir. Yokuştan düze çıktıkları halde Yusuf onu omuzundan indirmez, fenerin ışığında otele doğru götürür, fakat otel bahçesine inen merdivene attığı bir adımı geri çekerek bir an olduğu yerde durduğu görülür, sonra terasdan birinci plana inen merdivene doğrulur basamakları ağır ağır iner yine ağır bir hareketle sahnenin önüne doğru yürüyerek duvar dibindeki kanepeye oturur. Züleyha hâlâ eski vaziyettedir yüzü arkaya dönük olarak Yusufun sağ omuzu üstündedir; kaymış bornozundan çıkan çıplak sağ kolu kocasının boynuna dolanmıştır bir an ağır bir sükût içinde bu vaziyette kalırlar sonra Yusuf başını sola yatırarak Züleyhanın iki eliyle belinden tuttuğu vücudunu vaziyetini bozmadan omuzu üstünden kaydırarak dizlerinin üzerine indirir. Bu pozda Züleyha'nın vücudu hemen hemen bir çocuk vaziyetinde Yusuf'un kucağında ve dizlerindedir, kolları hâlâ onun boynuna sarılıdır onun ve Yusuf'un dizlerinden sarkan bacaklarından biri bornozdan kayarak çıplak kalmıştır. Fenerin söndü-*

ğü zamandan beri devam eden karanlığı yalnız deniz fenerinin hesaplı bir hareketle ağır ağır projektörü dönmekte onları kâh tam karanlıkta, kâh kamaştırıcı bir aydınlık içinde bırakmaktadır, aydınlıklardan birinde onlar bir tablo pozunda görünürler vücutlar bir daha ayrılamıyacakmış gibi âdeta birbirine kenetlenmiş görünür Züleyhanın başı Yusufun sol bileğinin üzerinden hafifçe sarkmış yüzü salona dönmüştür, denizden ıslak çehresinde iri su damlaları parlamaktadır, gözleri kapalı dudakları hafif aralıktır, ikisinin de projektörün çiğ ışığına mâruz çehresinde ihtiras bir heykel sükûneti halinde belirmektedir sonra bir karanlık fasılası, projektörün ikinci dönüşünde vücutlar birbirini daha fazla kavramış, yüzler birbirine daha yaklaşmış ve ihtiras bu çehrelerde âdeta bir ıztırap mânasını almıştır. Bunu takip eden karanlık fasılasında Züleyhanın yavaşca "hayır hayır" diye inlediği işitilir; fakat ışık tekrar gelince vaziyet büsbütün değişmiştir, Züleyha hâlâ çıplak olan kolunu ve bacağıyle kanepeye oturmuş başı kanepenin aralığına düşmüştür, Yusuf dimdik vücudu hafifçe yukarı kalkmış sakin ve çatık çehresiyle ayakta durmaktadır, karanlıkdan sonra dördüncü ışık dönümünde Yusuf ayni pozdadır bu defa da Züleyha kendini toplamış olarak ayağa kalkmış, kolunu ve bacağını kapamaktadır sonra merdivene döndüğü görülür, beşinci aydınlıkta Züleyha terasın öte tarafındaki merdiveni inmekte, Yusuf taş kesilmiş gibi yine aynı yerde durmaktadır).

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

TABLO III

(Birinci perde dekoru, bahçede düğün, teras birkaç renkli fenerle süslenmiş, solda kızıltılı ışıklar ve kemençe sesleri).

SAHNE I

ZÜLEYHA, HACER, ZEHRA

(Hacer gelin kıyafetiyledir, Zehra'nın dar bir elbisesi içinde).

ZÜLEYHA, Hacerin elbisesini düzelterek. — Bilmezsiniz ne kadar güzel gelin oldunuz Hacer..

ZEHRA. — Rüyada görse inanırmıydı, hanımefendiye teşekkür etsene, aptal aptal ne bakıyorsun?

ZÜLEYHA. — Kaç defa teşekkür etsin Zehra hanım artık işe yaramayacak bir eski elbise için.

ZEHRA, kumaşı muayene ederek. — Bu ne kumaş böyle hanımefendi?.

ZÜLEYHA, düşünerek gülümseyerek. — Kaynanamın hediyesidir bunu almak için beni otomobille Mersinden Silifkeye götürmüştü, nikâhta onu giydim, hattâ eteğinde bir yırtığı da vardır Yusuf ayağı ile basmıştı..

ZEHRA. — Yusuf Bey bunu Hacerin arkasında görünce yüreği kalkacak.

ZÜLEYHA, içini çekerek. — Unutmuş olacaktır.

ZEHRA, katıla katıla gülerek. — Biz sizi burada haramiler gibi soyduk sandığınızı sepetinizi boşalttık..

HACER. — Yenge o kadar gülme elbisemi yırtacaksın.

ZEHRA, şakadan ağzına vurarak. — Alay mı benimle? hanımefendinin elbisesi benim vucuduma uyar mı? Allahın işine akıl ermez, başkaları yiyor, ben şişiyorum *(ciddileşerek)* bana onu söyleyin hanımefendiciğim bu filiz gibi kızı o at hırsızına nasıl teslim edeceğiz?

ZÜLEYHA, anlamıyarak. — Hangi at hırsızı?

ZEHRA. — Damad ha, benim *(kahkaha ile Hacere)* ayı, seni düğünde de ısırmağa kalkmasın, bu sefer elinden alamazlar resmen karısısın. *(Hacer birden bire ağlar)* ay sen ağlıyor musun? Hoppala..

ZÜLEYHA, dargın. — Beğendiniz mi yaptığınızı? Hepimizin neşesini kaçıracaksınız bu gece..

ZEHRA. — Tövbe hanımefendiciğim tövbe *(biraz durduktan sonra Hacerin yüzünü silmeye uğraşan Züleyhaya)* tövbe ama siz hepimizin neşesine inanıyor musunuz?

ZÜLEYHA. — Doğru değil Zehra Hanım siz onun annesi sayılırsınız.

AYŞE'NİN sesi, soldan. — Zehra Hanım, Zehra Hanım *(kapıda görünür) Zehra* Hanım biraz da bu tarafa rica ederim, kızla başa çıkamıyorum kıyametleri koparıyor.

ZEHRA. — Geliyorum *(koşarak çıkar).*

ZÜLEYHA, elleriyle yüzünü kapayan Hacere. — Hacer.. Hacer... açınız yüzünüzü bakayım, yüzünüze biraz boya sürdüm hepsi gitti.. doğru değil.

HACER, gözlerini sıkarak. — Ondan değil hanımefendi, babam, kardeşlerim, hepsinden ayrılıyorum artık.

ZÜLEYHA. — Ben niçin ağladığınızı biliyorum, *(okşayarak)* ben dikkatli baktım, hiç çirkin adam değil, sizi seviyor da.. *(işitilmekten korkuyor gibi)* bu az şey değildir inanınız bana Hacer.. pek ince aramayın, kaç sene zaten bunun hepsi *(hüzünle uzaklara bakar sonra Hacer'in yanaklarını ponponlamağa başlar)* görmesinler *(yine eski düşüncesinde)* vallah değmez Hacer, bırakınız kendinizi onun kucağına..

HACER, Züleyhadan aldığı ponponu okşar gibi bir hareketle onun yüzünden geçirerek ve gülümseyerek. — Size de bir parça hanımefendi.

ZÜLEYHA, irkilerek ve Hacerin yanağına bir fiske vurarak güler. — Fena çocuk..

SAHNE II

Evvelkiler, BABAEFENDİ, FENERCİ, KÜÇÜK ALİ, AHMETCİK, sonra ZEHRA

(Fenerci önde Babaefendi arkada Küçük Ali ile Ahmetciğin kollarında terasın merdivenini inerler dördü de sarhoştur sallanıyorlar).

BABAEFENDİ, bağırarak. — Fenerci alçağı, fenerci sarhoş bre sen utanmaz mısın bu kadar sarhoş olmakla?

FENERCİ, sarhoşluktan hırlayarak. — Allahın fıravununu sen yaptın, saklayın Allah rızası için saklayın beni bir yere, yanlışlıkla beylerin yerlerine rampa edeceğim.

BABAEFENDİ, çocukların kolunda olarak Hacerin önünde eğilir. — Hanımefendi beni af edeceksiniz?

ZÜLEYHA, gülerek araya girer. — Babaefendi kızın Hacer o, tanımadınız mı?

BABAEFENDİ. — Bre sahi sensin kız Hacer? Bre sen ne olmuşsun böyle, lokman hekimin ye dediği kız, seni periler böyle değiştirmiştir *(Züleyhaya)* ayaklarınızda öpeyim hanımefendi günah değildir, vereceğiniz bu kızı o meşe büken ayıya.

ZÜLEYHA, kızarak ve gülerek. — Şimdi de siz mi? Ne istiyorsunuz bu çocuktan rica ederim, ağlatacaksınız biçareyi, böyle şeyler söyleyeceğinize kızınızı öpsenize.

BABAEFENDİ, öfke ile. — Öpeceğim ben öpeceğim, o ihtiyar babasını bırakıp kaçacak, ben öpeceğim.

ZÜLEYHA. — Yine gelir Babaefendi yine gelir.

BABAEFENDİ. — Gelmiyecek hanımefendi, gelse de bulamayacaktır beni ama, yine lâzım ki ben öpeyim onu *(Babaefendi yanlışlıkla Züleyha'ya yürür Züleyha kendini koruyarak).*

ZÜLEYHA, gülerek. — Yine yalnış Babaefendi *(Haceri onun kollarına vererek alınız.)*

BABAEFENDİ, Haceri öper. — Hade bakalım bir daha ahrette inşallah.

ZEHRA, soldan girerek. — Hey baba, kızır elbiselerini berbat ediyorsun, sen saymadın parasını beş beş.

BABAEFENDİ. — Hayda be işin yoktur deli karı..

ZEHRA. — Aman bu üstelik sarhoş da olmuş haline bakmadan *(çocuklara ve fenerciye dikkat ederek)* ay bunların hepsi sarhoş *(Babaefendiyi sallayıp sarsarak)* kendin ne halt edersen et ama bu piçlerden ne istedin bunak?

ZÜLEYHA, araya girerek. — Hoş görünüz Zehra Hanım, bu fevkalade bir gece.

ZEHRA. — Aman hanımefendiciğim torunlariyle beraber içen büyükbaba nerede görülmüş? Hem ben bu yumurcağı boğazı tokluğuna gemiye yazdırıncaya kadar akla karayı seçtim, tahta bacak Kaptan bunu görürse ne yapar? *(Olduğu yerde kollarını kaldırarak dönen Fenerciye bakarak)* öteki bunağa bakın feneri gibi dönüyor billahi..

BABAEFENDİ. — Bre budala karı sarhoş sanırsın beni bu Fenerci alçağı gibi? Bak ben ne yapacağım hepsini, beş dakikada bir şeyleri kalmaz *(Baba fenerciyi sahnenin sol kenarına ön plana yüz üstü yatırıp çocukları da aynı vaziyette iki tarafına uzatır,)* Giridde de böyle yaparlar. Toprak çabucak çekecek sarhoşlukları *(yerden bir avuç toprak alıp fenerciye serperek)* inşallah çok yakında mezarında da böyle yapacam *(sonra ümitsiz bir hareketle kollarını kaldırır)* ama bir haftaya kadar gidiyor alçak, hem sahiden gidiyor bu sefer *(baba fenercinin yanına çömelir başını elleri arasına alarak düşünceye dalar ve o vaziyette kalır).*

SAHNE III

Evvelkiler, YUSUF, KAYMAKAM, JANDARMA ZABİTİ, KAPTAN, sonra AYŞE ve MÜŞERREF

(Yusuf ve Kaymakam resmî giyinmişlerdir. Müşerref'e uydurma ve gülünç bır gelin elbisesi giydirilmiştir. Yusuf Kaymakam ve Jandarma Zabiti soldan girerek merdiveni inerler).

KAPTAN, Hacere yaklaşarak ve gözlüklerini takarak. — Vay vay vay kız bu ne güzellik bak sana ne hediye getirdim. *(bir kibrit kutusundan tek bir küpe çıkararak evvelâ Züleyha'ya uzatır).*

ZÜLEYHA, küpeyi alarak. — Bu ne güzel hediye suvari bey.

ZEHRA, küpeyi alıp ışığa tutarak. — Sahici zümrüde benziyor âdeta.

KAPTAN. — Bu güzel kıza yalancı küpe mi takacağız ha?.. *(Zeliha'ya)* biz gençliğimizde birini ısıralım dedik idi hevesimiz kursağımızda kaldı, bu güzel kıza kısmet imiş.

ZEHRA. — Gördün mü kaptanı? *(Küpe hâlâ elinde)* hani öteki teki?

KAPTAN. — Teki çoktan kayboldu.

ZEHRA. — Buna da Allah razı olsun ama, tek küpe olur mu?

KAPTAN. — Tek bacak da olur mu ama oluyor, haa böyle iğne gibi göğsüne takarsın *(küpeyi Hacerin göğsüne iliştirir. Hacer Kapta'nın elini öper).*

AYŞE, soldan girerek. — Zehra hanım, Zehra hanım rica ederim gel kızı dışarı çıkaramıyorum inad etti..

ZEHRA. — Bak hele *(sola koşar ve Müşerrefi ite kaka sahneye getirir).* Bana bak gelin melin demem, atarım sopayı kalabalığın içinde, bak yarın defolup gideceksin belki de birbirimizi hiç göremiyeceğiz, bari son gecemizi dayaksız geçirelim, neymiş o densizlik bakalım..

AYŞE. — Elbisesini beyenmedi. Hacerinki daha güzel diye üzülüyor.

MÜŞERREF, edepsiz bir sesle. — Beğenmem elbette benim de canım var.

ZEHRA, Müşerrefi döğmeye hazırlanarak. — Bak yediği halta dilencinin, sana ötekini de giydirseler böyle olurdun, seni şapşal palyaço seni, *(Züleyha'yı göstererek)* sen adam olsan hanımefendinin ayaklarını öperdin... sinsilemizi kontrat etmediler ya?

ZÜLEYHA. — Yapmayınız rica ederim Zehra Hanım, Müşerref bu gece gelin.. daha iyi, bir elbisem olsa onu da verirdim..

MÜŞERREF, ağlıyarak. — Elbise de istemiyorum, gelin olmak da istemiyorum, ne yapacağım o pis balıkçıyı?

ZEHRA. — Seni peri padişahının oğlu gelip alacaktı buradan, istemiyordun da neden oynaştın geceyarıları elin serserisiyle kayalar arasında. Rezil aşifte... hepsini söyliyeyim mi?

MÜŞERREF. — Ama Balıkçı bana çorap aldığı zaman bir şey demiyordun, babasının hayrına alıyordu değil mi?

ZEHRA, Müşerrefin üzerine yürüyerek. — E sen hak ettin tokatı..

KAPTAN, çevik bir hareketle Zehra'nın bileğini yakalıyarak. — Yoo, bak o olmadı.. koskoca belediye reisi nişanınızı takıyor, koskoca kaymakam nikâhınızı kıyıyor, kumandan bey adam kıtlığında Taşucu süvarisi şahidiniz oluyor. Bu ne şeref ha, bu ne şeref ha..

ZEHRA, bileğini sımsıkı tutan Kaptana. — Kaptan.. bileğimi bırak da öyle konuş..

(Gülüşmeler).

BABAEFENDİ, Fenerci'nin yanından kalkarak. — Ben bilirim kime sopa çekmek lâzım ama ne yapacaksın *(birden parlıyarak Zehraya)* Bre sen değilsin parmak kadar kızı Balıkçı'ya verip gönderiyorsun kim bilsin nerelere?

ZEHRA. — Ay ben katil olacağım. Vermiyecektim de ne haltlar yedirecektin be bunak? Hortlayasıca oğlun bu kadar haşaratı başıma bırakıp denizin dibine gitti.

BABAEFENDİ. — Oğlum denizin dibinde hava tebdili yapmağa gitmiştir, yine sizin için gitti.

ZEHRA, ağlayarak. — Görüyor musunuz parmak kadar çocuğumu elimle veriyorum, yaşı daha on dört bile yok, kaymakam beye nikâh için bir hiyle uyduruncaya kadar bir ayağını öpmediğim kaldı.

KAYMAKAM, bağırarak ve gülerek. — Hay Allah belânı versin be Zehra Hanım. Size bir iyilik edelim dedik adamı böyle teşhir mi ederler? Beni mahkemelere mi verdireceksin?

(Yine gülüşmeler).

YUSUF, nutka hazırlanır gibi ellerini birbirine vurarak. — Kesin gürültüyü bakalım. *(Susarlar ve dinlerler)* ben bu geceye yetişeyim diye nerelerden geliyorum bilir misiniz? Üç günden beri yoldayım, üstelik bugün motor da bozuldu tam dört saat şamandıra gibi denizin ortasında kaldık, adaya çıktıktan sonra da beş dakika dinlenmeden giyindim düğüne hazırlandım, dehşetli eğleneceğiz bu gece *(bir sükûttan sonra)* düğünler çok kere avizeli salonlarda olur fakat hiçbirinin avizeleri *(gök yüzünü göstererek)* bizimkiler kadar zengin değildir; bütün ada kumsalı da şimdiden çalıp eğleniyor hadi siz de davetlilerin yanına inin birazdan ben yüzüklerinizi takarım kaymakam bey de nikâhınızı kıyar *(Hacerle Müşerrefin sırtlarına vurarak)* hadi bakalım güzel gelinler.. iyi olur inşallah *(inşallah sağol sesleri).*

YUSUF. — Kaymakam Bey düş önlerine bakalım, şahidimiz sensin *(kalabalık çalgı ve ışıkların geldiği yere doğru yürür Babaefendi dipteki merdivenin ağzında denize doğru çömelir).*

SAHNE IV

YUSUF, ZÜLEYHA, BABAEFENDİ, uyuyan FENERCİ ve çocuklar bir aralık AYŞE

(Yusuf yorgun bir tavırla merdivenin basamağına oturmuştur).

ZÜLEYHA, uzaktan. — Yorgun görünüyorsunuz... dediğiniz gibi üç günün yorgunluğu.

YUSUF, hüzünle gülümseyerek ağzından dökülür gibi. — Ya daha evvelkiler? Son yirmi yılın ard-

1971 — Birinci Basılış — F. 14

sız arasız yorgunlukları.. itirafı acı ama galiba dindi artık *(birdenbire kalkarak ve canlanarak)* neise oralar lâzım değil, ben yokken çok sıkılmadın ya?

ZÜLEYHA. — Hayır bir hafta kadar Ayşe beni evine götürdü sonra da kendi geldi, beni hiç yalnız bırakmadılar.

YUSUF. — Çok iyi insanlar..

ZÜLEYHA. — Siz motordan çıkar çıkmaz hemen etrafınızı aldılar konuşamadık, neymiş hanımefendinin hastalığı.

YUSUF. — Hemen hiç... sen de bilirsin ara sıra, annemin uzun bayılmaları olur, yine öyle bir şey.. Kardeşlerim birdenbire korkuvermişler bana o telgrafı göndermişler. Ben gittiğim zaman ayakta idi.

ZÜLEYHA. — Şimdi nasıl?

YUSUF. — Çok iyi...

ZÜLEYHA. — Buna çok sevindim *(kısa bir sükût).*

YUSUF, kendi kendine söyler gibi. — O halde niçin iki haftaya yakın orada kaldım? *(Bir tereddütten sonra)* hadi kumsala inelim yarın söylerim

ZÜLEYHA, şüphelendiğini belli etmemeye çalışarak ve gülümseyerek. — Ne farkı var bu gece ile yarının?

YUSUF. — Oldukça ciddî mesele de.. *(Tekrar gitmeye hazırlanarak)* hele şu düğün patırdısını savalım, zaten pek acele bir şey de değil.

ZÜLEYHA, duraklar, fakat ısrar etmez. — Nasıl isterseniz izin verir misiniz üzerime bir şey alayım, geceler iki hafta evvelkiler gibi değil.

YUSUF. — Çok iyi edersin *(Züleyha sağdan çıkar ince bir pardesü ile geri gelinceye kadar Yusuf Fenercinin yanında durarak onu seyreder fakat başka şey düşündüğü bellidir).*

ZÜLEYHA. — Ben hazırım.

YUSUF, dalgınlığını izah etmek ister gibi. — Zavallı adam elli sene memleketinden uzak, elli sene..

ZÜLEYHA, kararını vermiş gibi. — Ciddî olduğunu söylediğiniz meseleyi mutlaka yarına bırakmak lazım mı? *(Solu göstererek)* onlar bizi unuttular bile.

YUSUF, ani bir karar ve değişik bir sesle. — O halde peki *(cebinden bir kâğıt çıkararak fakat sırf oynamak için çıkarmış gibi elinde evirip çevirerek)* Silifkeye varınca Ceyhandan gelmiş bir kâğıt buldum mahkemeden...

ZÜLEYHA, sarsıntısını belli etmemeye ve lâkayıt bir tavır almağa uğraşarak. — Öyle mi çok güzel..

YUSUF. — Mahkemenin verdiği mühlet 25 gün evvel bitmişti..

ZÜLEYHA, aynı şaşkınlıkla. — Öyle mi? *(Tashih ederek)* öyle ya 25 gün evvel *(zihninde bir tarih bulmağa çalışarak)* geçen eylülün..

YUSUF. — Avukatınla beraber Ceyhana gitmemiz lâzım geldi hâkim tekrar sordu, geçen sene avukatına tarihsiz bir mektup bırakmıştın o zamanki arzun üzerine bir kere daha mahkemede yan yana durmamıza hacet kalmadan *(sözünü devam edemiyerek kâğıdı Züleyhaya uzatır Züleyha okumak lazımmış gibi kâğıdı fenerin aydınlığına tutar sonra birdenbire ümitsiz).*

ZÜLEYHA. — Okumak kolay olmıyacak, zaten kanun lisanını da anlamak güç *(soluğu kesilmiş bir sesle ve şaşkın gülümsiyerek)* ikimiz için de hayırlı olur inşallah..

YUSUF. — Öyle diyelim.

ZÜLEYHA, ağır ağır başlıyan bir buhran içinde. — Şu halde artık burada *(etrafı göstererek)* benim bir sıfatım kalmıyor.

YUSUF. — Kanuna göre öyle *(sesi daha alçalmış ve değişmiş)* fakat biz yalnız karı koca mı idik seninle?

ZÜLEYHA. — Nasıl?

YUSUF, kesik kesik. — Aramızda ondan da büyük bir bağ yok mudur bizim? Hangi kanun ona ilişebilir? Baban... benim de babam değil miydi? O hem nasıl bir baba? Sen bana onun bir emaneti değil misin? Aramızdaki resmî bağ kırıldıktan sonra benim için bir kardeş mukaddesliği olman lazım gelmez mi? *(etrafına bakınarak)* burada da Gölyüzünde de, her yerde en az kız kardeşlerim kadar hakkın yok mudur?

ZÜLEYHA. — Bunlar güzel sözler.. belki de hatta doğru sözler.. teşekkür ederim. Fakat *(kâğıtla oynayarak)* yollarımız artık ayrılmıştır. *(Canlanarak)* daha doğrusu geçen seneden ayrılmıştı. O halde burada, ikimiz bir arada, ne aradık? *(Yusufun bir hareketine karşı)* bunun cevabı yok, nasıl oldu da bu kadar açık bir suali şimdiye kadar kendi kendime sormadım? Hastalık, çünkü başka izahı yok. *(Sesi git gide tıkanarak)* denizde kuşlar görüyorum bu kadar açıklara nasıl düştüklerine hayret edilecek kuşlar... Nihayet kesildikleri zaman Taşucunun di-

reklerine konup dinleniyorlardı. *(Gülerek)* ben de anlaşılan onlar gibi yaptım, hastalık.. tamamiyle sersemlemiş bulunduğum bir zamanda hadi dediniz birden bire uykudan uyandırılmış bir insan gibi nereye gittiğimi düşünmeden arkanıza düştüm, evet başka izahı yok, fakat artık zamanı gelmiştir. Buradan ayrılmalıyız..

YUSUF. — Nereye gideceksin? *(Züleyha müphem bir el işareti yapar)* İstanbul'a değil mi? *(Züleyha başile tasdik eder)* sonra?

ZÜLEYHA. — Daha sonra mı? Bunu artık ikimiz de birbirimize sormamalıyız.

YUSUF, başını önüne indirerek. — Hakkın var *(sütût)* ancak başka bir mesele de var. Maddî bir sıkıntıya uğramaman lâzım.

ZÜLEYHA. — Para mı?

YUSUF. — Aklına bir şey gelmesin, zaten tamamiyle kanuni bir hak, suçun bende olduğu tanınmış olmasına göre mahkeme epice bir tazminata hükmediyor, sonra bilirsin yeni kanun karı koca arasında bir mal ortaklığı kabul ediyor.

ZÜLEYHA, elile onu durdurarak. — Bunları biliyorum pek zarurî olmasaydı sizden bir şey istemezdim fakat, ilk zamanlarda bir parça paraya ihtiyacım olacak, *(mânalı bir gülümseme)* bana karşı suçlarınız için kanunun hükmettiği paranın hepsi değil ancak pek zaruri ihtiyaçlarıma yetecek küçük bir kısmı *(bir tereddütten sonra)* onu da söyliyeyim ki sizden para almak herhangi bir yakınımdan almaktan daha az güç gelecek bana.

YUSUF. — Bu söz için sana çok teşekkür ederim Züleyha.

AYŞE, sağdan girerek. — Sizi rahatsız etmek istemezdim fakat bekliyorlar, görmelisiniz ne neş'e.. *(Kaptan bile tahta bacağı ile hora tepiyor).*

ZÜLEYHA. — Peki Ayşe geliyoruz, *(Yusufa)* artık biz de eğlenmeye gidebiliriz değil mi? *(Züleyha yalancı bir neşe ile Ayşe'yi takip eder, Yusuf da arkalarından yürür fakat, çıkacağı zaman Babaefendi yolunu keser).*

BABAEFENDİ, yalvararak. — Beyefendi beyefendi biraz beni dinleyeceksiniz?

YUSUF, öfke ile. — Şimdi bu saatte mi git işine baba başka vakit bulamadın mı?

BABAEFENDİ. — Beyefendi acıyacaksınız bana, düşünmüyorsunuz ne olacağım ben? Bunların hepsi gidiyorlar.

YUSUF. — Peki ben ne yapayım Baba, onlar ne yapsınlar?

BABAEFENDİ. — Küçük oğlan da gidiyor, hepsi de gidiyor.

YUSUF. — O da mecbur, kalır da ne yer burada?

BABAEFENDİ. — Karı da kaçacak.

YUSUF. — Hangi karı?

BABAEFENDİ. — O namussuz gelin..

YUSUF. — Ne bileyim belki de o da kaçar.

BABAEFENDİ. — Peki ben ne yapacağım? Demiyorum ki ne yiyeceğim bir kokmuş tuzlu balık beş gün yeter bana, ben artık melek oldum amma ölür iken kim bir kaşık su verecek ağzıma?

YUSUF, baştan savma. — Kaçmaz inşallah Baba..

BABAEFENDİ. — Kaçacak beyefendi oynuyor beyefendi.

YUSUF. — Ne yapıyor ne yapıyor?

BABAEFENDİ. — Oynuyor beyefendi yok ki horan oynuyor siz bilirsiniz nasıl oynar namussuz karılar.

YUSUF. — İftira etme gelinine Baba.

BABAEFENDİ. — İftira etmiyorum beyefendi anlıyorum, görüyorum karı oynuyor.

YUSUF. — Peki ben ne yapayım Baba? oynamayı kafasına koymuş kadına ben ne yapabilirim?

BABAEFENDİ. — Siz ona nasihat edeceksiniz, siz büyük bir beyefendisiniz, o sizin hatırınızdan çıkmıyacak korkutacaksınız "Bre sen bu ihtiyar adamı bırakıp kaçmağa utanmıyor musun diyeceksiniz" size dua edeceğim. *(Boynunu bükerek.)* Allah fildişi gibi hanımefendinizden ayırmasın..

YUSUF. — Baba insaf et kadınla böyle şey konuşulur mu, ama nasıl anlatmalı sana? Peki Baba onu da yaparım hatırın için *(Yusuf ağır ağır yürür Baba fenercinin başına gelir).*

BABAEFENDİ. — Fenerci fenerci işitmiyorsun beni? Fenerci bre sen de bırakıp gidiyorsun beni, yakışır sana bunu yapmak, ahlaksız Fenerci.

PERDE İNER

Tablo değişir, son tablo

SON TABLO

YUSUF, ZÜLEYHA, istasyon memuru, köylü hasta kadın, ihtiyar kadın

YUSUF. — Yeni istasyon binası ne zaman tamamlanacak?

İST. MEMURU. — Cumhuriyet bayramına açacaktık fakat bir alay aksilikler oldu.

YUSUF. — Her halde karakış bastırmadan evvel tamamlamalısınız, yoksa nasıl barınırsınız burada? *(Başını tavana kaldırarak)* hiç olmazsa akması olmasa.

İST. MEMURU. — Üstünü fena kapamadık ama, ne olsa baraka, sonra bu günkü yağmur, az buz şey değildi.

YUSUF. — Evet Antalya'dan sonra dağa tırmanırken otomobil boyuna kızak yaptı, üç kere de çamura saplandık.

İST. MEMURU. — Bu yol meselesi ne zaman halledilecek?

YUSUF. — O da olacak, o da olacak.. cumhuriyetin daha beşinci senesindeyiz.

İST. MEMURU. — Az mı?

YUSUF. — Azdır kardeşim azdır, yapılacak iş çok böyük, ya üstelik muharebe de yapsaydık. *(Hastaya doğru yürürler)* inlemesi kesilir gibi oldu uyuyor mu?

KÖYLÜ. — Belli olmaz ki, kâh uyur kâh uyanır, hasta işte..

YUSUF. — Merak etme arkadaş geçer, hele şu ameliyat yapılsın.

KÖYLÜ. — Allah acısın garibe, ben askerken tarlada çalıştı, ihtiyar anamla çocuklara baktı, altı yıl dile kolay tam biz geldik rahat bir soluk alacaktı bu kere de bu çıktı.

YUSUF. — Demek ameliyat için Afyon hastahanesine götürüyor sunuz?

KÖYLÜ. — Öyle idiyoruz, Afyon'da bizim bir tapu memuru hemşehri var da hastahaneye söyleyiverir hani..

YUSUF. — Dur ben de hastahane müdürüne bir kart yazayım tanıdığımdır daha iyi bakar.

KÖYLÜ, sevinçle. — Ne deyim bey? Allah razı olsun. *(Yusuf kart yazarken köylü, kadının yorganını kaldırır)* aç gözlerini bak Allah hızır gibi birini yetiştirdi, hastahane müdürüne bir tasviye yazıyor, hiç korkma gayri *(kadının anlaşılmaz bir sızıltısı).*

YUSUF. — Bırak rahatsız etme.

KÖYLÜ. — Bizim oralarda cahil çok, kulağına sokmuşlar, seni hastahanede öldürürler diye..

YUSUF. — Allah belâlarını versin, doktor bile bile adam öldürür mü?

KÖYLÜ, kanaatsız. — Öldürmez ama tasviye başka..

YUSUF. — Ah ne zaman çıkaracağız bu tavsiye fikrini sizin kafanızdan?

MEMUR, acı acı gülerek. — İltiması memleketten çıkartmadan o iş olmıyacak galiba bey?

YUSUF. — Yok canım, yok canım.. sen olsun söyleme, bak okumuş yazmış çocuksun *(kartı köylüye verir)*.

İHTİYAR KÖYLÜ, muhavereyi dinlemiştir. — Gözünü seveyim bir tasviye de bana.. İki satır, çok değil.

YUSUF. — Baba niçin lakırdı anlamazsın sen? Senin işin tavsiyelik iş değil.

İHTİYAR KÖYLÜ. — Sen yazarsan olur.

YUSUF. — Anlamıyorsun ki *(memura)* oğlu askerde ölünce gelini kardeşleriyle bir olarak adamcağızın tarlasiyle evinin üstüne oturmuş, kendini de kapı dışarı etmiş, hâkime tavsiye yaz diyor; hadi, ufak tefek şeyler için öteye beriye birşeyler karalayıveriyoruz, fakat mahkemeye tavsiye yazılır mı?

İHTİYAR KÖYLÜ, inatla. — Olur efendi olur, sen efendiden adamsın günahtır bu adama diye yazarsın.

YUSUF, sert. — Olmaz Baba, olacak şey var olmayacak şey var.

MEMUR, garip bir heyecanla. — Onunki evet, fakat benim için olur bey, siz belki beni kurtarabilirsiniz buradan..

YUSUF, birden bire dönerek. — Nasıl sizde mi tavsiye?

MEMUR, buhran içinde. — Bu dakikaya kadar aklımdan geçirmiş değildim beni tanımazsınız bey, ben minnetden, tavsiyeden her zaman iğrenmişimdir, hatta bu şimdiki sefaletimde de, fakat size tavsiye diye saldıran bu insanlar, sonra bu sinir bozucu yağmurun devamı ve gecenin bu saati, benim bir akıl hastahanesinde çalışan doktor bir arkadaşım vardır o söyler; gecenin bu saatinde nöbetçileri iki misli çıkarırlarmış, çünkü intiharlar en çok bu saatlerde olurmuş.

YUSUF, hayretle ellerini tutacak gibi. — Bırakma kendini arkadaş yağmur geçici şey, geceyi ise hiç anlamadım, meğer ki insanın kaya parçası gibi yüreğinde oturmuş bir derdi olsun.

MEMUR. — Hep o değil mi?

YUSUF. — Yağmurdan pek bir şey göremedik fakat, burası hele binanız yapılsın etrafındaki ulu ağaçlarla cennet gibi bir yer.

MEMUR. — Ben cennetten anlıyacak yaşa gelmedim, yaş yirmi sekiz.. bu ağaçlar içindeki cennette yanıyorum bey, ben yaşamak istiyorum, ben de o doktor arkadaşım gibi bir adam olabilirdim, avarelik ettik bir bir trenleri kaçırdık, orada hiç olmazsa İstanbul vardı, olmıyacak bir şey için Haydarpaşa istasyonunda çaldırdığım birkaç lira için beni buraya attılar..

YUSUF, irkilerek. — Ha, ha, fakat bu küçük şey değil çocuğum, onun büyüğü küçüğü olmaz.

MEMUR. — Değil billâhi bey, bir sürgüne lâyık olacak kadar değilim fakat, kimsesizim arkam yok, hep bu *(birdenbire kulak vererek)* telgraf.

YUSUF. — Hadi işine bak, daha konuşuruz *(memur yan kapıdan çıkar).*

(Sahnenin başından beri Züleyha kapının yanındaki masada kâh elile başını sıkarak kâh yağmurun arasından manevra treninin ışıklarını seyrederek, yalnız ve hemen hemen hareketsiz oturmuştur Yusuf ona uzaktan baktıktan sonra, tereddütle yanına yaklaşır).

YUSUF. — Ne hâlde başının ağrısı? *(Züleyha uykudan uyandırılmış gibi silkinir ayağa kalkar adım adım sahnenin önüne doğru gelerek konuşurlar.*

ZÜLEYHA, gülümseyerek. — Başım mı? Hiç bir şey kalmadı teşekkür ederim.

YUSUF. — Ara sıra ellerinle şakaklarını sıkıyorsun da.

ZÜLEYHA. — Yorgunluk ne olsa.

YUSUF. — Doğru.. altı saat motor, sonra dört saat da otomobil.. trenin bu kadar geçikeceğini bileydim seni dört beş saat Antalyada dinlendirirdim; bir aspirin daha vereyim mi sana.

ZÜLEYHA. — Hayır teşekkür ederim.

YUSUF. — Alsan iyi olur.

ZÜLEYHA. — Biraz sonra trende alırım.

YUSUF. — İlaçlar siyah çantanın gözünde, ötekinde de biraz yiyecek var, yol halidir vagonda açık pencerede yatma.

ZÜLEYHA. — Siz bu geceyi nerede geçireceksiniz?

YUSUF, ne ehemmiyeti var demek ister gibi. — Bu geceyi mi? Nerede ise ortalık ağaracak, hemen de hareket edebilirim fakat şöfer yorgun.

MEMUR, seslenerek. — Efendim, müjde, tren aşağı istasyondan kalkmış on dakika sonra buradadır.

YUSUF. — Hele şükür. *(Müjde ikisinde de belli etmemeğe çalıştıkları bir sarsıntı yapmıştır. Züleyha sesine bir şikâyet ahengi düşüren bir gece teheyyücü başlangıcındadır ve hiç bir zaman ölçüsünü kaybetmemekle beraber sahnenin sonuna kadar devam edecektir.)*

ZÜLEYHA. — Beni akşamdan bırakıp gitmeniz için ısrar etmeliydim akıl edemedim memur beni pekâlâ trene bindirirdi.

YUSUF. — Hayır o benim son vazifem. Başka ne hizmetim kalıyor sana.

ZÜLEYHA. — Bana şimdiye kadar olan iyiliklerinize teşekkür etmediğimi hatırláttınız. Ondan elbette şüphe etmezsiniz.

YUSUF. — Teşekkür mü? *(Nihayet cesaret ederek)* seni bedbaht ettiğim için mi?

ZÜLEYHA, gülümseyerek. — Hâkime söylediklerimize kendimiz de mi inanmağa başladık? Aramızın en açık zamanlarında bile benim sizin insanlığınızdan bir an şikâyetim olmadı. Şikâyetler *(hüzünle uzaklara bakarak)* muhakkak ki, bir şikâyet var ortada, bunu kabul etmek lâzım; fakat nedendir

o şikâyet bunu şimdi de bilmiyorum, hatta gecenin birinde "ayrılalım" dediğim zaman "niçin" diye sorsaydınız bilmem ne cevap verecektim... *(birdenbire irkilerek)* tren düdüğü değil mi o.

YUSUF, aynı dikkatle. — Evet düdük fakat yakında değil gecenin öyle akisleri vardır *(bir sükût).*

ZÜLEYHA. — Anadolunun birçok şeyleri gibi zamanla içime işlemiş bir kelimesi vardır helallaşmak.. o saat geldi, ben de izin verirseniz öyle yapacağım.

YUSUF. — O halde ben de öyle Züleyha.. bütün iyi niyetime rağmen seni behbaht ettim.

ZÜLEYHA. — Zannettiğiniz kadar değil.

YUSUF, zaptedilmiş bir heyecanla. — Nasıl?

ZÜLEYHA. — Bu dakikada herşeyi olduğu gibi söylemek lâzım, bizim güzel zamanlarımız da olmamış değildir. Bunları birer birer sayarsak epeyce bir yekûn tutar, *(dışarıya kulak kabartarak)* galiba geliyor.

YUSUF, aynı dikkatle. — Tren bir demir köprüyü geçiyor pek yakın olmalı *(etrafına bakınarak)* valizlerini trene yerleştirecekler fakat biz burada bir şey unutmamalıyız. *(O dağınık eşyayı toplarken Züleyha dışarıyı dinlemekte bir yandan da tereddütle Yusufa bakmaktadır. Uzun bir düdük sesi üzerine titrer.)*

ZÜLEYHA. — Bu sefer muhakkak.. *(nihayet tereddüdünü yenerek)* sizden öğrenmeyi merak edeceğim bir şey var bu birkaç dakikadan başka vaktimiz kalmadığı için artık.

YUSUF, bir az mütehayyir. — Nasıl istersen Züleyha.

ZÜLEYHA. — Belki biraz garip bulacaksınız..

YUSUF. — Hayır.. ne istersen sorabilirsin.

ZÜLEYHA. — Geçen sene yine böyle bir istasyonda birbirimizden ayrıldığımız zaman her şey bitmişti değil mi? O halde beni niçin İstanbul'dan aldınız?

YUSUF, düşünerek. — Niçin mi? Fakat bu bizi uzaklara götürebilir Züleyha; belki konuşulması doğru olmayacak şeyleri söyletebilir bana..

ZÜLEYHA, kulağı dışarda. — Tren yaklaşıyor *(mağdur gibi)* söyleseniz iyi olacak sanıyorum.

YUSUF, kararını vermiş. — Öyle mi? Peki.. kazayı geç haber aldığımı söyleyişim doğru değildi. Bir sabah belediye parkında görmüştüm o gazeteleri.. bir tane.. bir tane daha.. O vakit kimseye görünmeden hattâ eve haber vermeden *(eliyle uzaklara gitme işareti yapar)* niçin? Resmen artık hiç bir şeyim olmayan bir kadından bana ne idi, fakat insan her vakit makul düşünemiyor. Ben Namrun yaylasına kaçtım kendimi uzun zaman yürük obalarında kaybettim. Fakat annem beni orada yakaladı geçen sene ilk ayrılışımızda benim yalnız olarak Ceyhan mahkemesinden dönüşümde "ne yaptın onun kızını" "Züleyha'yı isterim ben" diye haykırıp ağlamıştı bu sefer daha canavarca hareket etti, hastaydı da üstelik, sesi kısılmıştı o boğazındaki urdan zaten büyük olan gözleri daha da büyümüştü "iftiradır. Züleyhadan beklemem bunu, iftira da olmasa onun kı-

zını ayak altında bırakamayız değil mi ki hâlâ bugün nikâhın altındadır şaniyle şerefiyle evine dönmelidir" diye yakalarımı parçaladı "mahşerde bile seni affetmem" diye o kısık ses o büyümüş gözler şimdi anladın mı niçin Züleyha.. *(Züleyha dimdik ve hareketsiz gözlerini kapar.)*

(Yusuf yakaları hâlâ yırtılmış gibi elleriyle boğazını, göğsünü düzelttikten sonra daha sakinleşmiş) sonradan daha sükûnetle düşününce bunu ben de doğru buldum. Kanuna göre karım kaldığın müddetçe seni korumağa mecburdum. Onun kızına kimsenin hürmetsizlik göstermesine müsaade edemezdim. Her şey bittikten sonra anamın dediği gibi şanınla şerefinle evini terk edebilirdin, ancak o zaman *(bir sükûttan sonra)* bu benim gibi dağ ananelerinden kendini tamamiyle kurtaramamış bir adam için ağırdır Züleyha.. Niçin saklamalı, ağırdı. Fakat zarurî idi, *(yine bir sükûttan sonra)* o halde neden yarı yolda soluyorum? Neden birdenbire karar değiştirerek Ceyhan mahkemesine koşuyorum, neden bu saatte burada ayrılıyoruz işte bu konuşmanın bizi sürüklemesinden korktuğum nokta *(tıkanarak)* fakat istersen yine de durabilirim. *(Züleyha dışardan akseden bir kampana sesine kulak vererek başiyle uzun bir hayır işareti yapar. Yusuf soluğunu kesen kocaman vücudunu için için sarsan bir sarsıntıyla ve gayet ağır tutuk, kesik cümlelerle)* peki onu da söyliyeceğim. İlk defa Silifkeye geldiğin zaman baban manevrada idi. Seni Yenice istasyonunda trenden almağa beni memur etmişti, seni belediyenin istilâdan kalma o günün kırmızı otomobiliyle Silifkeye ge-

tirdim birkaç kere deniz kenarında durduk, Babaefendiye benziyen bir ihtiyar Giritli'nin bahçesinde karpuz yedik, daha sonra Kız Kalesi karşısında durup plajda yıkanan develeri seyrettik; daha o günden sana karşı bir zaaf uyanmıştı bende, beni o kadar ürküttün ki bak hâlâ adını söylemeğe cesaret edemiyorum zaıf diyorum, fakat nasıl bir zaıf: bu kız bir gün kimin olacak acaba diye düşünürken *(devam edemez, alnının terlerini siler)* en sonra nasıl oldu bilmiyorum gecenin birinde kendimi zaptedemedim bilmiyorum neler söyledim sana, şimdi bile hâlâ bunu sana hatırlatırken o geceki gülüşünle gülmenden korkuyorum nasıl anlamadım o gülüşünü de seninle evlenmek için israr ettim? Kelimelerin aynen aklımda, belki de evlenebiliriz seninle fakat bunları bir daha tekrar etmemek şartiyle bu bir zavallı eski şarkıdır ki bütün insanlar birbirlerine tekrar etmişlerdir *(kendinden geçmiş)* öyle mi istiyorsun? Kabul kim demiş seni seviyorum diye, elverir ki yanımda ol yüzünü her zaman görebileyim seni kaybetmeyeyim.. *(bir sükût, sakinleştikten sonra)* evlendikten sonra da aynı hal ne zaman kendimi tutamıyarak bir parça ileri gittimse güldün yahut sükût içinde başını başka tarafa çevirdin, beni o kadar hırpaladın o kadar küçülttün ki za'fım bir taş gibi yüreğimde donup kaldı; demin bu vazife benim gibi bir köylü için de ağırdı dedim, hayır yahut ilkönce korktuğum kadar değil; seni karım diye hastahaneden isterken kucağımda otomobile bindirirken nasıl söylemeli, bakışlarımın bir parça daha çekingen, sesimin daha soğuk olması lâzım gelmez miydi? Hayır, o zamanki bu duygusuzluğa kendim de şaştım *(acı bir gülümseme ile)* ben

fazla medenî bir adam mı oldum, soysuzlaşıyor muyum acaba diye kendimden şüphelendim, sadece sana lâkayttım, yabancı idim; bir gurur acısı duymayacak kadar yabancı.. o kadar içimden çıkarmıştı seni. O halde niçin birdenbire ayrılıyoruz, yine bu sual.. ister misin durayım artık Züleyha? *(Yine dimdik, gözleri kapalı, başını iki tarafa sallıyarak).*

ZÜLEYHA. — Hayır.

YUSUF. — Fakat denizde geçirdiğimiz günler ve gecelerde sefil eski şarkı yavaştan yavaşa sesini işittirmeğe başladı, onunla beraber insanlık gururumun yeniden uyanmış ağrıları sızıları, annemin ve bütün çiftlik halkının bizi karşıladıklarını gördüm bu saati hiç olmazsa beş gün uzatmak için Kaptana emir verdim; kırık şaft masalını icat ettik, nihayet o gece seni kucağımda yarı çıplak vücudunla denizden çıkardığım o gece.. eski hastalığım şiddetle nüksetti, sonra artık kocan olarak. Anlıyorsun değil mi ben bu ekmekten yiyecek adam değilim.

(İstasyona giren trenin ışıkları pencerenin dışından geçmeğe başlar, köylüler, yüklerini yüklenerek kapıya yürürler onlar buna dikkat etmezler ışıklar geçmekte devam ederken) her şeye rağmen güzel günlerimizin olduğunu söyledik Züleyha; arasıra onların hatıralarına dalıp düşünmek de bir şeydir. Ölmüş insanlar için olduğu gibi *(gururla)* fakat ben onları da reddetmeğe mecburum. Sen onlardan da bir şey bırakmadın bana.. hepsini beraber alıp götürüyorsun. *(Züleyha'nın bir hareketi üzerine)* affet... bu kadar ileri gideceğimi sanmıyordum Züleyha, bu kadar ileri gideceğimi sanmıyordum.

ZÜLEYHA, eliyle bir hafif işaret yapar ve biraz durur. — Son sözünüz çok acı *(yine düşünüp sustuktan sonra)* o kadar ki ben de şimdi size birkaç kelime söylemek ihtiyacına karşı koyamıyacağım, biz ayrılmıştık değil mi?

YUSUF, başı önünde. — Evet.

ZÜLEYHA. — Birbirimize verilecek hiç bir hesabımız kalmamıştı değil mi.

YUSUF. — Evet...

ZÜLEYHA. — Hür bir kadın olarak bir başka erkekle herhangi bir şekilde bir alâkam olması benim hakkımdı değil mi.

YUSUF, bezgin. — Ne diyeyim? Haklısın mademki ayrılmıştık.

ZÜLEYHA. — Bu vaziyette benim kendimi müdafaaya kalkmam nefsime karşı küçüklük olur değil mi.

YUSUF, acıklı. — Yine evet diye cevap vermek lâzım Züleyha.

ZÜLEYHA, kelimelerini birer birer telâffuz ederek. — Fakat benden kalacak birkaç zavallı hatıradan utanmamanız için ben bu küçüklüğü yapacağım *(derin bir nefes aldıktan sonra, kocasına olan bütün aşkı gözlerinde ve sesinde ilk defa onun adını telâffuz ederek âdeta utana utana)* utanmayınız arasıra zavallı Züleyhayı hatırlamaktan. O sizi aldatmış değildir Yusuf.. *(Son haddi bulan buhrana rağmen, yine dimdik gözlerini kapar ve çıkar).*

YUSUF, ona doğru zaptedilmez bir sevinçle atılır. — Züleyha Züleyha benim *(onu kollarından yakalayacak gibi bir hareket yaptıktan sonra kendini zapteder taşkın bir çocuk heyecanı içinde)*

nasıl teşekkür etmeli bu sözüne hiç şüphe yok ki doğru. Ah Züleyha.. ne güzel.. *(düşünür fakat düşündükçe yüzündeki çocuk sevinci söner ve katılaşmağa başlar.)* Doğru, fakat ne çare ki ben buna tamamiyle inanabilmek için seni çok fazla seviyorum.. benim halimdeki insan için en ufak tereddüt ölümdür.

(Memur boşanan yağmura karşı başında bir şemsiye ile dışardan barakanın kapısını açar kapının ağzında perdeleri inik bir vagonla penceresi görünür).

MEMUR, şemsiyesini kapadıktan sonra çantalara yürür. — Bir şey unutulmasın.

YUSUF, şaşkın şaşkın onu önliyerek. — Hayır teşekkür ederim bırakın ben götüreceğim. Aspirinler, sarı hayır siyah çantada Züleyha unutma. *(Çantaları toparlar)* sen acele etme ıslanma. *(Dışarda hareketli insan karaltıları biraz sonra vagonun penceresinde hafif bir ışık yanar ve perdesi açılır. Yusufun çantaları filelere yerleştirdiği görülür sonra kaybolur bu müddet esnasında bir an sandalyeye çöken Züleyha tekrar ayağa kalkar el çantasını açarak mendil ile gözlerini siler sonra şemsiye ile görünen Yusufa yürür biraz sonra Yusuf kapının içinde Züleyha vagonun penceresindedir artık, hiç bir hareket yapmadan birbirlerine bakmaktadırlar. İçerde kalan ihtiyar köylü Yusufa yaklaşır).*

İHTİYAR KÖYLÜ. — Gözünü seveyim bey etme iki satırlık tavsiyen.

YUSUF, onu elinin tersiyle iterek. — Dur baba.. şimdi. *(Tren yürümeğe başlarken memur dışardan kapıyı kapar.)*

İHTİYAR KÖYLÜ. — Allah ne muradın varsa versin, bey iki satır çok değil.

YUSUF, bir kere daha kapıyı açıp baktıktan sonra sükûnetle ihtiyara dönerek. — Gel baba bir daha anlat bakalım şu derdini...

PERDE